

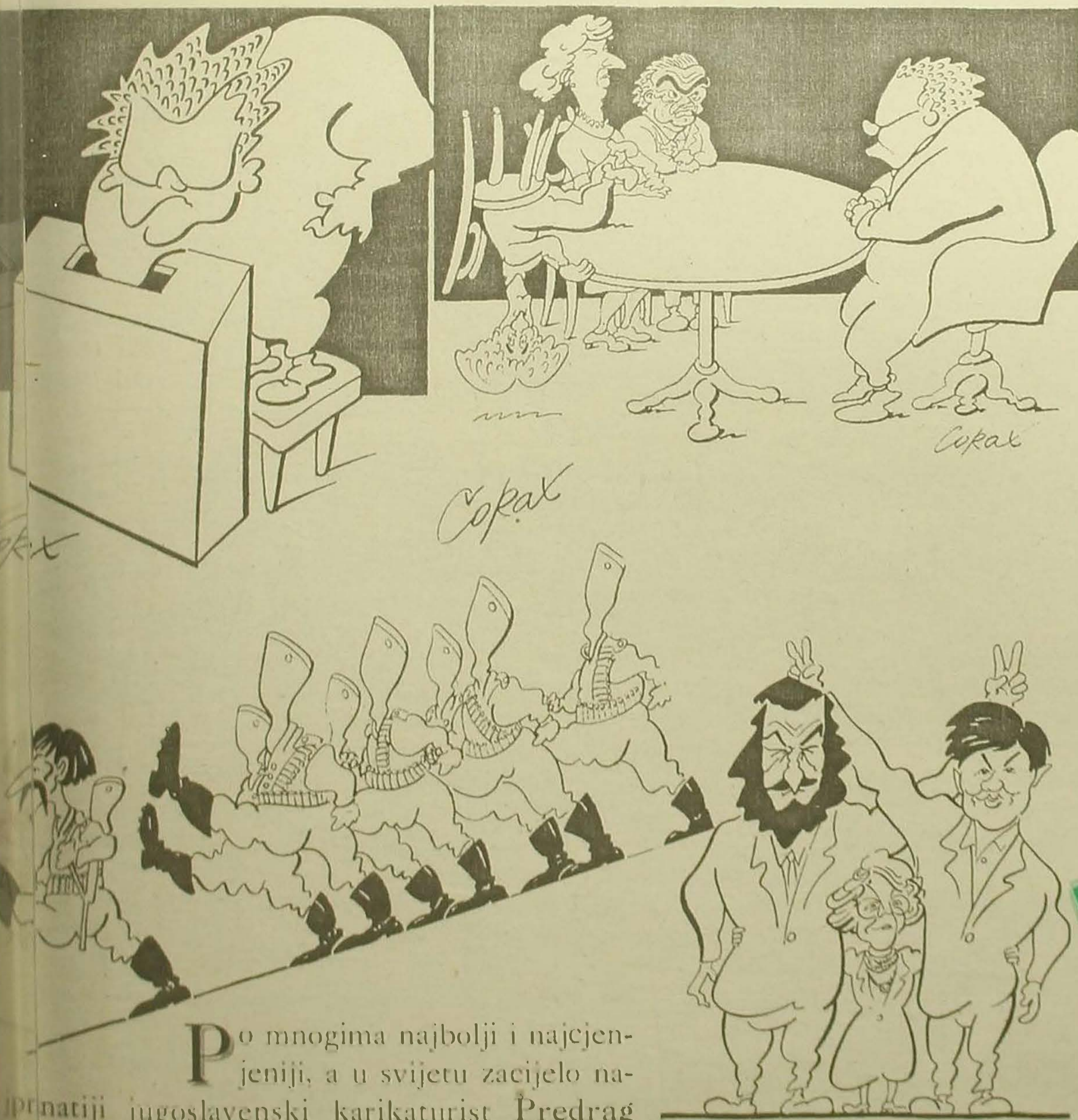

subotički dvotjednik

Godina IV. ❖ Broj 76 ❖ 11. listopada 1997. ❖ Cijena 2 dinara

Corax u Subotici!

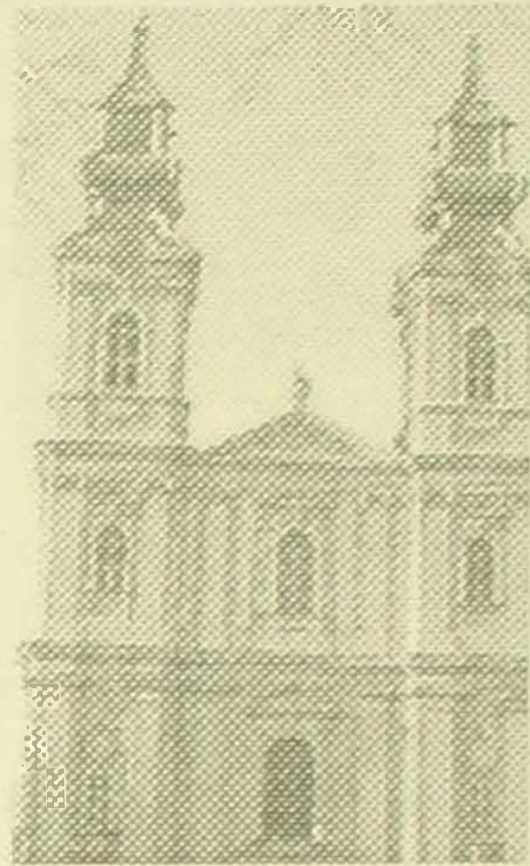

Po mnogima najbolji i najcjenjeniji, a u svijetu zacijelo najpoznatiji jugoslavenski karikaturist Predrag Koaksić Corax, kojega poznajemo po odličnim

karikaturama iz „Republike“, „Naše borbe“ i „Vremena“, imat će po prvi puta u Subotici izložbu svojih karikatura „koje liječe dušu“, kao i predstavljanje tri njegove knjige: „Bukvar za odrasle“, „Familija“ i „Lopovi i žandari“. Naime, u petak, 17. listopada u 18,30, u okviru tribine „Otvorena knjiga“, u holi Otvorenog sveučilišta bit će upriličena izložba „Opus Corax“, a nakon toga u 19 sati u amfiteatru bit će održano predstavljanje knjiga. Pored autora, o knjigama će govoriti i novinari Beogradskog tjednika „Vreme“ Miloš Vasić i Stojan Cerović. Ulaz je slobodan.

Dvije velike obljetnice katedralne crkve

Predavanja i misna zahvala

Ove godine katedralna crkva sv. Terezije Avilske, svete koja je zaštitnica katedralne župe i grada Subotice, slavi dvije značajnije obljetnice. Naime, ove se godine navršava 500 godina od pismenog spomena prvog poznatog subotičkog župnika, stanovitoga Luke, i 200. obljetnica dovršetka izgradnje najveće subotičke crkve.

U povodu tih velikih jubileja Župni ured svete Terezije i Institut „Ivan Antunović“ organiziraju bogat svjetovno-liturgijski program. Tako će u ponedjeljak, 13. listopada, biti održana četiri predavanja u Katoličkom krugu: s početkom u 18 sati na mađarskom jeziku predavanja će održati dr. László Szekeres („Arheologija o prošlosti Katoličke crkve u Subotici“) i Stjepan Beretić („Subotički župnici kroz povijest“), dok će u 19,30 sati na hrvatskom jeziku Olga Šram govoriti na temu „Umjetnička vrijednost subotičke katedrale-bazilike“, a Andrija Kopilović o „Razvitku Katoličke crkve u Subotici“.

U utorak, 14. listopada, u povodu 200. obljetnice završetka izgradnje katedrale bit će održana u 18 sati svečana koncelebrirana sveta misa, koju će predvoditi papinski nuncij u Beogradu Santos Abril y Castello. Pod misom će pjevati Kamerni zbor „Pro musica“, uz pratnju Simfonijskog orkestra subotičke Muzičke škole, Mozartovu „Krunidbenu misu“. U srijedu, pak, 15. listopada, također u katedrali, u 18 sati bit će održana koncelebrirana misa u povodu blagdana svete Terezije Avilske i 500. obljetnice župnog života u Subotici. Na ovoj misi nastupit će dva zbora: Katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod razvnanjem s. Mirjam Pandžić i Katedralni zbor „Sveta Terezija“ pod ravnanjem mons. Josipa Mioča.

(t. ž.)

kut

Naši izborni krugovi

Ni nakon održavanja drugog kruga izbora, Republika Srbija nije dobila svog predsjednika. Razlog je jednostavan. Nije se odazvao zakonom predviđeni potran broj ljudi. Činjenica za strahopoštivanje i preispitivanje. Zašto?

Stoga što kazuje, pored zabrinjavajućeg radikaliziranja biračkog tijela, čega je pokazatelj uspjeh dr. Sešelja, da najveći dio građana Srbije nije ni za jednu ponudenu političku opciju. Dakle, čimbenik da se ozbiljno preispita politika koja se vodila.

Naravno, ovo vrijedi i za stranke koje su „lokalne“ i „manjinskih“ naroda.

Tomislav Zigmanov

Uvodnik

Proizvodnja kašika u padu

Drugi i prvi krug izbora za predsjednika državnih jedinica (jedinica ovdje nije ocjena iz vladanja, već opis stanja svijesti) nedvojbeno ukazuje da se nolens – volens, nalazimo pred novim kvalitetnim promjenama. Oni se poslije izbora nameću silom nužde, poput prirodne nepogode, iz prostog razloga što je ovdje i sloboda i demokracija zapala u toliku nevolju da više ne zna što će sa sobom. Isčašeno i pomjereno je sve u tolikoj mjeri da se nalazimo u ozbiljnoj egzistencijalnoj, povijesnoj i kulturnoj nevolji. A samo iz takve nevolje može doći do preobražaja svijesti. Razne krize ovdje ne pomažu, jer i kriza je u krizi. Navikli smo se na njih, pa na krize više i ne reagiramo. Ova nevolja koja nas je zadesila jača je od kriza i zahvaljujući samo procentualnom računu, koji se kreće od 104% do 48, 99% toga mi do sada nismo bili svjesni. U međuvremenu totalna jednakost se proširila i, prijeti da proguta sve, suzila slobodu do nepodnošljivog svraba, a to je prvi uvjet da demokratska svijest polagano ali sigurno osvaja nove prostore, kako ljudskog življenja tako i samog načina djelovanja. Za sada je nevolja još u tome što se mi istinski plašimo slobode, plašimo demokracije, plašimo boljeg života; plašimo se razlika jer one nose suptilniju i sadržajniju formu bitisanja, kako pojedinca tako i društva, pa samim tim i države valjda. Ovdje više nije nevolja živjeti, život je postao zbunjujuće laka briga i opasno neobavezna forma pos-

tojanja što je utjecalo da se mnogi grobari zabrinu, pitanjem: pa dobro, kad bismo mi umrli tko bi nas sahranio? Njima je nedokučivo da u dobro uređenom svijetu i povijesni grobari povremeno umiru, i da se uvijek nađe netko tko će ih dostojanstveno pokopati. Nevolja i naša ujedno prednost u ovome trenutku jest to što imamo više grobara nego glasača, što je neprirodna pojava. I pozicija i opozicija, i velike i male stranke i akcija i reakcija kod nas se razlikuju samo po tome što ne znaju što mogu, ne znaju što žele a hoće to odmah; potom razlikuju se i po imenima lidera, njihova jednakost i sloga u obećanjima i zaklinjanje za demokraciju, velika i mala ljudska prava, „raduje“ običnog čovjeka, do suza, kojeg oni iz milja zovu glasač. A glasač je zbunjen da više ne umije niti zna maštati, sanjati, a bogme ni raditi. Čutila su mu zardala, škripe kao škrgut zuba malog frustriranog Đokice. Mržnja, netrpeljivost osjeća se u pokretima, u pogledu, u dodiru, i to je dobro. Stvorila se kritična masa i naboj spram mržnje. Čovjek koji nije samo glasač u momentu shvati da je počeo u poplavi mržnje najviše mrziti samoga sebe. Sve to govori da je sloboda u nevolji, a iz nevolje izlaz se nameće sam, prirodnom snagom, jer dolaze neki novi klinici koji vole, koji će znati i moći zaokrenuti svijest, i ostvariti svoju sreću u drugačijem načinu postojanja, po principu suprotstavljanja samoj nemoći, misleći i doživljavajući slobodu i

demokraciju kao narodni običaj. Vrijeme, vjerujem radi za njih, demokratska svijest će demokraciju prihvatiti kao povijesni usud. Jasno, demokracija kao recept sama po sebi ne daje rješenje, ali je garant slobodi. Slobodi koja će znati misliti sebe i na taj način lišiti nas unutarnjih frustracija i vanjskih sankcija. U toj slobodi pitanje je li stvarnost koju živimo stvarna, bit će postavljena svakodnevno tijekom cijelog dana, i neće se morati čekati 19 sati i 30 minuta da vidimo, čujemo i saznamo što je stvarnost. Sada reći da su minuli izborni rezultati iznenađenje, za mnoge ne drži vodu. Sve je išlo u tom pravcu ali u suprotnom smjeru, u pitanju su bile tek nijanse. Da će Vojislav Šešelj dobiti toliko glasova, i da će ga od predsjedničke fotelje „spasiti“ nekoliko tričavih procenata, bilo je mnogima jasno, pa i njemu. Procenti, pa bili oni dozirani i zardalim kašikama, jednostavo ga neće. Vidjelo se to lijepo u TV „duelu“ sa Zoranom Lilićem, u njihovom programu kojega su cijenjenom auditoriju predstavljali. Razlike su bile u promilima. A procenti su nespojivi s demokracijom i boljim običajima. I zbilja, što je Zoranu Liliću taj TV duel trebao? Možda to još ne zna ni on sam. A propis glasova i rezultata izbora, u uvodniku „Žiga“ broj 73 od 30. kolovoza 1997. s naslovom „Glasovat ću za Vojislava Šešelja“ naveo sam niz „argumentata“ glede mogućeg izbornog ishoda, sa zaključkom „Bez njega (Vojislava Šešelja) kao predsjednika ova agonija će trajati dugo, dugo“. I stoga sada nalazim da je ovo početak kraja, on više nema šanse, razumljivo, ako je i poziciji i opoziciji stalo da proizvodnja zardalih kašika u SR Jugoslaviji naglo ne poraste.

Vojislav Sekelj

Svist

Bravo! Čestitka narodu! Pobedila je demokratija!

Većina birača je neizlaskom u drugi krug pridsidnički izbora kazala: Dosta! Ljudi su se otrgli. Sad je većina došla svisti i ocinila da ni jedan od kandidata za pridsidnika republike još nije naraso za tu dužnost.

Sad bi tribalo ko u hokeju na ledu: kad se u buliju dva igrača pokažu nepodesnima nji oma zamine drugima! Oće većina druge kandidate za pridsidnika republike. Oće da ocini ko će joj pasirat, kome mož virovat da će tu dužnost obavljati za dobro svijetu!

Valjda će ovo svatit i jedan ovdašnji naduvani pridsidnik političkog saveza, koji je svoje malo-brojne pristalice svitovo prid drugi krug izbora, da glasaju za jednog kandidata, iako je još prija par dana na sva usta pripovido da mu ta partija (pa i nezin kandidat) ne pasiraju!

O, tempora...

Pasirat – odgovarat

Alojzije Stantić

Aforizmi

- Vuka nismo htjeli, a sada nas čudi da ima toliko ovaca.
- Tvornice su propale. Vire samo granski sindikati,
- Imao je bana(na)lnu povredu. Okliznuo se na koru od banane.
- Moja loza je nestala. Zato pijem vodu.
- Što Vam više zvižde, to ste više zadužili narod.
- Lako je pilotima. Žive među oblacima.
- Tko je dužan, tražen je!
- Mrtav čovjek. Čovjek bez duha?
- Više mi ne pada na pamet ono što mi side s uma.
- Mic po mic, ni makac dalje.

Dujko Ruzje

Ovaj broj „Žiga“
izašao je uz potporu
Fonda za otvoreno
društvo.

ŽIG

11. listopada 1997.

broj 76

Izdavač: HKC „Bunjevačko Kolo“

Adresa: Trg cara Jovana Nenada 15, 2400 Subotica

E-mail: Jasmina.Bacic@BBS.TIPP-TOPP.Co.Yu

Tel: ++381-24-28-334

Žiro račun: 46600-678-7-3551

Osnivač i glavni i odgovorni urednik:

Vojislav Sekelj

Zamjenik glavnog urednika:

Tomislav Žigmanov

Uredništvo:

Lazar Merковиć, Nela Skenderović,

Mirko Kopunović

Tehnički urednik:

Jasmina Bačić

Tisak: „Globus“, Subotica

List je registriran kod Ministarstva za informiranje Republike Srbije pod brojem 162⁰ od 25. travnja 1994. godine.

ŽIG

izlazi svake druge subote

Elektronsko izdanje „Žiga“ može se čitati na BBS-u Tipp-Topp Systema Subotica. Telefon: 024/552-552

Šta da Vam kažem?

Može li u tisućama?

Prošlo je već desetak dana od kada nisam izlazio na izbore, a i ono što sam birao – nije prošlo. Kažu, toliko i toliko hiljada li Ovom kandidatu da bi pobedio Onaj kandidat. Navedene su različite cifre, ali u hiljadama. S obzirom da sam, kao i uvek, malo sumnjičav, pitam se nije li negde došlo do zaribavanja u kompjuterima i pogrešno izvedene konstante. Ne bi li, na primer, bilo dovoljno glasova i procenata da je, ne daj Bože, brojno u tisućama, jednačinama sa dve i više (ne)poznatih, ili u računarcima?

Očajanje me ophrvalo i zbog plakata, medija, konferencija za štampu, saopštenja, priopštenja i priopćenja. Sada su se svi preturali kao pokisli vrapci. Blede i likovi i sa gradskih fasada, a tako preko noći da ih obnovi, da nalepi nekog novog kandidata i da radoznom narodu poruči ono što on već godinama očekuje – bolji život.

Tu seriju sam, inače, obožavao, a posebno Macolu. Ni "brećni ljudi" mi nisu strani. Naročito Šćepan Šćekić. Njegov glas, ako se nađe na nekoj izbornoj plakati ima, garantovano, moj glas, jer više nema šanse da napravim grešku u izboru, pa taman s kantarom brojali glasovi i procenti.

Šta da vam kažem oko troškova koji su me zadesili za vreme minulih izbora? Taman sam se navikao da kupujem pojačane kafe u mesarama i na pijaci, sam da se častim i divim dobrom izboru i novom predsedniku kad ono, puj-pike. Znači, ne važi. Šta će, slutim, otpočeti novi rat plakata i posterima. Ponovo će mi nuditi slogane, a taman sam ove naučio napamet. Zato predlažem da se organizator sledećih izbora, a to neka bude što je, jer sam nervozan, više ne bacaju u troškove: neka, jednostavno, koriste stari materijal. Samo doštampavaju još nekoliko miliona, milijardi i šlepera već viđenih likova i uštede novac. Ne može se tek tako, u ime naorda, odlučiti da stari plakati ne važe.

Ako već izbori ne važe ima da važe plakati da j... oca očinjeg. Mi, glasači, najbolje znamo kome ćemo pokloniti poverenje i kome ćemo sledeće godine, ne održi li obećanje, majku majčinu.

Dosta je, vala, više bilo demokratije. Našem narodu svaki klinac smeta. Umesto da se lepo saslušaju vidovnjaci, da se vlast obračuna sa mafijom (ali ne preko završnog računa) mi bi danas živeli k'o bubreg u loju, sa malo povišenijim pritiskom, što se lako leči dijetalnom ishranom i optimističkim TV dnevnicima.

Slobodan sam da, kao bivši fudbalski sudija, kažem poštovanim čitateljima i štovanom pučanstvu da će drugo poluvreme izbora predsednika drage nam i jedine Domovine biti obavljeno – po mojoj želji.

Pobediće onaj koji bude imao najviše glasova u hiljadama i tisućama u odnosu na onog kandidata koji bude imao manje procenata u obe varijante.

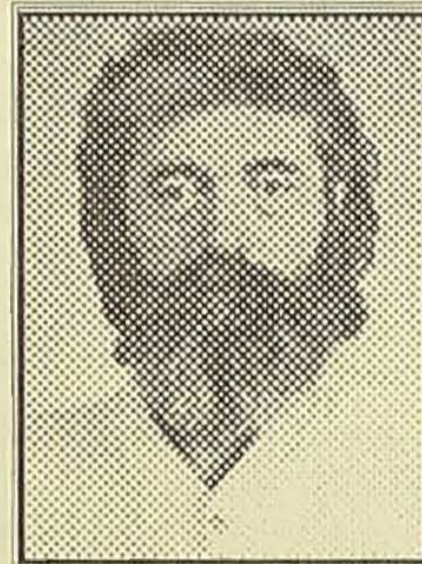
Ovaj podatak, kao veliku tajnu, saopštavam samo iz razloga što sam već danima sluden. Fale mi izbori. I to oni, demokratski, u kojima birači nikada neće saznati prave rezultate.

Zna se, valjda, ko u ovoj zemlji treba da zna rezultate.

Milenko Popadić

Reagiranje

„Ja nisam kandidat Antun“

Ja, magistar arhitekture, Antun Rudinski, rođen u Subotici, 19. 8. 1948. godine, partijski sam neopredeljen i prema tome nisam mogao biti kandidat nijedne partijske liste, niti liste „Grupe građana“ na republičkim izborima.

Stoga ovim putem obaveštavam javnost da Antuna Rudinskog, nosioca liste za poslanike niti poznajem, niti znam o kome se radi.

Mr. arh. Antun Rudinski

Objavljeni rezultati VII. „Toribosa“

TORIBOS

„Produženje stresa“

„Pažljivi analitičari ocenjuju da živimo u tipu društva koje se naziva demodiktatura. U takvim društvima je snažno izražena personalna vlast, i potiskivana vladavina institucija i procedure. Reći će se da je po mnogo čemu naše društvo deficitarno. Imamo deficit raznih vidova građanskog organizovanja, deficit demokratske političke kulture, odsustvo vladavine prava i pravne države, deficit legalnosti i legitimnosti, imamo deficit...“

Stanje produženje stresa se i dalje nastavlja. Zakinuti smo, nezadovoljni i napeti. Postizborni rezultati nam iz političkog plja nude nove konflikte i nove neizvesnosti. Dokle ćemo izdržati? Logika preživljavanja i individualnog rešavanja svojih uloga ostaje jedino прибежиште u ovoj agoniji i haosu. Još uvek je premnogo lavirinata koji nas odvođe u neke stranputice i daljava od demokratskog ustrojstva društva. Valjda se polako lani fiksacija da su nam za sva zla isključivo krivi drugi. Ipak svaki pojedinac na potezu. Nekad davno je rečeno ako nas ne spasasi naša vlastita pamet, ništa nas neće spasiti. Za verovati i nadati se da koračamo ka toj obali“, sažete su vrijednosne ocjene objavljenih rezultata istraživačkog tima Otvorenog sveučilišta u Subotici u newsletteru nakon obrade najnovijeg ispitivanja političkog i javnom mnijenja Subotičana – „Toribos“. Naime, ova istraživanja redovito, već drugu godinu četiri puta godišnje, tj. svake tri mjeseca, sprovodi na uzorku od 517 ispitanika (uzima se metodom sistematskog slučajnog uzorka svaki dvjestoti punoletni građanin) ispitivanje mišljenja, ocjena i stavova o aktuelnim političkim i društvenim pitanjima.

Sedmo po redu istraživanje „Toribos“ urađeno je između 8. i 8. rujna, dakle neposredno prije prvog kruga izbora za republički parlament, te predsjednika Srbije, a dio rezultata, koji se odnosi na pitanja davanje povjerenja putem glasovanja ispitanika

ka ili pak njihova apstiniranja, gotovo je u procent točan sa zvaničnim izbornim rezultatima u Subotici. To je najbolja potvrda, istaknuo je sa zadovoljstvom dr. Boško Kovačević na upriličenoj konferenciji za novinstvo u srijedu 1. listopada, da se ova istraživački projekt „Toribos“, od pitanja postavke i metodologije do obrade dobivenih odgovora, realizira s visokim stupnjem pouzdanosti.

U specijalno izdatom newsletteru, kao osnovni rezultati najnovijeg „Toribosa“ navedeni su da „prosječan“ Subotičanin smatra da položaj manjina treba rješavati u okviru autonomije Vojvodine u kojoj će svi biti ravnopravni; da se najviše obavještava iz lokalnih medija; zatim smatra da komunalne usluge nisu na odgovarajućoj razini kvalitete; on nema velikog povjerenja u političare iz SRJ (političar s najviše povjerenja je Slobodan Milošević kojemu je samo 15,28% ispitanika „dariovalo“ povjerenje), ali ni u političare iz lokalne zajednice (daleko ispred drugih je subotički gradonačelnik József Kasza u kojega ima povjerenje 25,92% ispitanika); još uvijek ne zna je li podjela vlasti u Subotici dobro ili loše rješenje; te da nema značajnije povjerenje u institucije sistema.

Isto tako, ovom prigodom je tri četvrtine ispitanika izjavilo da su mu primanja „sramotno niska i da nema ni za osnovne potrebe“, a da ostatak sredstava za život osigurava na neki drugi način (prihodima sa zemlje, radom na crno, pomažu mu roditelji...). Glede pitanja o svojinskoj transformaciji, koje je ovoga puta prvi puta postavljeno građanima Subotice, čak 67% ispitanika smatra kako nije spremno kupovinom akcija ulagati u poduzeća, što je pokazatelj, kako tumači istraživački tim, da ne postoji povoljna klima za privatizaciju. Od onih, pak, koji su spremni ulagati, najveći broj je onih koji bi kupili akcije „Fidelinke“, zatim PTT-a, „Mlekare“, „Interšpeda“, Naftne industrije Srbije i „Elektrovovodine“, dakle privilegiranih tvrtki koje drže monopol određenog područja srbijanskog gospodarstva.

(t. ž.)

Čekajući srpskog Branta

Naslušali smo se svakojakih obećanja političara i stranaka svih profila i orijentacija. Obično tako biva kad se nadmeću partije i političari i većina prosečnih građana negde u podsvesti zna da su obećanja neozbiljna i počesto – lažna. Saznali smo i još ćemo saznati u mogućih koalicionih partnera šta „dobitnici planiraju da urade državi i građanima za vreme vladavine.“

Ima u tim olakim obećanjima i nenapisanim programima svega i svačega: puta u Evropu, reformi, redovnih penzija, ubrzanog razvoja, i nacionalnog ponosa i dostojanstva, stabilnosti i ružičastog satena... Niti jedan lider, niti i jedna politička stranka nisu spomenuli kao problem, niti ponudili rešenje za dve goruće teme: odgovornost za rat i odnos prema Međunarodnom sudu za ratne zločine u Hagu.

Činjenica je da prosečan birač u Srbiji (a tako je svuda u svetu) voli da pred vlastito izjašnjavanje sluša samo lepe stvari i ružičasta obećanja. Nažalost, Srbija nije u poziciji običnih, tako reći normalnih, zemalja upravo zbog događaja koji su u proteklih sedam godina potresali ovaj deo Evrope. Ambiciozno zamišljen program srpskog nacionalnog pitanja širenjem granica na liniji Karlobag – Karlovac – Virovitica, pa zatim rasturanje zajedničke države klasičnim ratom, militarizacija srpskog društva, sankcije i međunarodna izolacija, način uređenja države i model upravljanja – sve to zajedno stvorilo je od Srbije precivilizacijsku tvorevinu, čija ambicija (i pod pretpostavkom da je krajnje iskrena) da se priključi svetskoj zajednici zakonito mora da naiđe na strepnju i odbojnost.

Nije, naime, dovoljna snishodljiva retorika i par našminkanih propisa kao ulaznica u društvo pristojnih država sveta. U socijalnoj, psihološkoj, antropološkoj, ekonomskoj i političkoj morfologiji Srbije odigrali su se u poslednjoj deceniji krucijalni regresivni procesi. To su ozbiljne naprsline na biću srpskog naroda koje se ne leče rezolucijama i kampanjski. Upravo najnoviji barometar političkog raspoloženja najbolja je potvrda da sada žanjemo ono što je godinama sejano.

Sve čega su se međunarodni posmatrači i analitičari plašili, na ovim izborima je potvrđeno: srpski političari i partije samo su se privremeno odrekli (zbog konstelacije snaga u svetu), ali nisu trajno odustali od svojih nacionalističkih i militantnih ciljeva. Srbija nije definitivno rekla „zbogom“ ratu kao metodu pribavljanja teritorija, a političari pokušavaju samo da marketinški vešto prikriju preovlađujuće nacionalno raspoloženje većine Srba.

Obećanje o graničnom dodirivanju „Velike Srbije“ i „Velike Nemačke“, koliko god izazvalo jezu i neprijatna podsećanja u Evropi, ovde u Srbiji uglavnom ima prečutnu saglasnost tihe većine i ne doživljava se kao pretnja evropskom miru i stabilnosti. Preovlađujući način razmišljanja i mentalni sklop prosečnog Srbina kreće se još u crno-belim, hladnora-

tovskim kategorijama i relacijama, što se može opravdati višegodišnjom indoktrinacijom i katastrofalnom neinformisanošću.

Iz velikog nacionalnog i ratnog poraza Srbi nisu izašli sa poukom da klanje i bombardovanje drugih danas nije profitabilno za imidž i uključivanje nacije u svetske procese i institucije. Naprotiv, Srbi su svoju frustraciju matematički izrazili opredeljujući se za one koji su obećavali „veliku državu“, a to obećanje nisu ispunili. Nacionalni cilj, dakle, nije ostvaren u ovoj „turi“ zbog „nepovoljnog okruženja“, pa je zato odložen i projektovan za budućnost. Otuda i nije čudno što će svet zadugo zazirati od Srbije kao remetilačkog faktora na Balkanu i pored verbalnih zaklinjanja pojedinih srpskih političara u njenu kooperativnost i sklonost integracijama. Srbi su jednostavno prespavali, ili zabavljeni ratom nisu primetili, da se svet zbog mira u kući okrenuo filozofiji saradnje, globalizacije i miroljubive koegzistencije.

Nespремnost srpskog društva da se suoči sa zločinima iz rata na prostoru bivše Jugoslavije ne može se sakriti političkim izumom da „Srbija u ratu nije učestvovala“. Ujedinjene nacije osnovale su Međunarodni tribunal u Hagu za sve zločine bez obzira na nacionalnu pripadnost i baš zbog toga da se ne bi sudilo čitavim narodima. Istorijaska šansa srpskog naroda u civilizacijskom smislu, je da osudi i da se odrekne zločina kao metoda politike i isporuči Hagu one koji su okrvavili ruke u ime srpstva. Nijedan srpski političar nije iskoristio priliku da svojim pristalicama kaže istinu – Hag je nezaobilazna stanica za Dejton i demokratsku transformaciju države. A septembar je, sa stanovišta budućnosti države, bio idealna prilika za pojavu „srpskog Vilija Branta“ koji bi kleknuo pred Vukovarom, Sarajevom ili Srebrenicom (makar to učinio na nekom od beogradskih trgova), priznao zločine i tražio oprost za njih. Taj gest vredeo bi više od svih ekonomskih i ustavnih reformi i usaglašavanja raznih propisa sa svetskim standardima.

Neko će možda reći da se tako nešto mora očekivati od Slobodana Miloševića, jer je on idejni tvorac, izvođač radova na „Velikoj Srbiji“ i potpisnik Dejtonskog mirovnog sporazuma. Ima i u toj tezi istine, ali je čudnovato da Miloševićevi abonenti, koji za sebe tvrde da pripadaju demokratskoj opoziciji, o tome uporno ćute.

Ako budući predstavnici građana u parlamentu i pretendenti građana u parlamentu i pretendenti na presto u Pionirskom parku veruju da će, kao u ljubavi, „vreme lečiti sve rane“ – grdno se varaju. Ne samo i isključivo sa stanovišta međunarodne zajednice koja bi, navodno, mogla da zaboravi sve zločine koje su pojedinci činili u ime srpstva. Možda je čak za svet i najmanje važno da kazni naše koljače, piromane i tobdžije. Međunarodnu zajednicu sindrom srpskog ludila interesuje samo sa stanovišta preventive – da se više ne ponovi.

Srbi će ući u Evropu, ne poluautoputem od Beograda do Horgoša, nego katarzičnim pročišćavanjem vlastite bliske prošlosti. To jeste bolan proces koji svakog pojedinačnog stavlja pred ogledalo i neprijatno pitanje „koliko sam svojim (ne)činjenjem doprineo ratu i zločinima“. I ovogodišnji septembar pokazao je da Srbi i njihove političke vođe nisu spremni na takav korak i više im se dopada položaj „glave u živom pesku“. Pacifikacija Srbije tako se premešta u treći milenijum, ali nažalost i odlaže se i njeno uključivanje u svetsku zajednicu.

Miša Brkić, „Nedeljna naša borba“, 4-5. listopada 1997.

O manjinskim pravima

U organizaciji Društva za mađarsku kulturu u Jugoslaviji, na Otvorenom sveučilištu u Subotici je 26. rujna 1997. održano znanstveno savjetovanje „Tradicija i praktični aspekti zakonskog regulisanja manjinskih prava na području Vojvodine“. Ugledni gosti koji su prije podne održali predavanja bili su prof. dr. László Katus iz Budimpešte, prof. dr. Tibor Várady i prof. dr. Momčilo Grubač. U popodnevnom satima održan je okrugli stol na kojemu su, pored navedenih predavača, sudjelovali i dr. Dušan Janjić, dr. Kálmán Csehák, Nándor Major i dr. To je bio zapravo samo prvi dio zamišljenog savjetovanja, dok je drugi dio planiran za studeni mjesec u Novom Sadu. Sva izlaganja s okruglog stola bit će naknadno objavljena u obliku pisanog résuméa.

s.b.

Analiza (ne)uspjeha

Preodređivanjem javnosti zaključaka analize koje je usvojio Izvršni odbor Saveza građana Subotice, te smjernica za postizborne aktivnosti ove stranke počela je konferencija za novinstvo koju je 7. listopada održao predsjednik SGS-a Slavko Parać. Osnovna značajna rezultata proteklih izbora jest, po mišljenju čelnika SGS-a, da je biračko tijelo pala u vodama „nacionalne demokratije“, i da se pokazalo da lijeva koalicija, SPO i SRS imaju isto političko polje djelovanja. Neuspjeh građanskih, regionalnih i lokalnih stranaka i pokreta pokazatelj je sporog „ulaska u život“ građanskih ideja i modernizacije, njihov rascjepkan izlazak na izbore u osnovi njihova neuspjeha, iz čega se moraju izvući pouke, a najvažnija je da treba nastupiti politički i društveno. Prvi korak u tome pravcu učinio je predsjednik SGS-a Parać na ovoj konferenciji upućivanjem poziva „svim strankama da razmisle o građanske opcije za udruživanje kako se ne bi ponovile greške prethodnih izbora“.

Pored poteškoća objektivne naravi, SGS smatra da je za njihov izborni neuspjeh bilo i dosta subjektivnih. Prvi među njima je nedovoljno prepoznatljiv identitet SGS-a kod građana, zatim nepostojanje kvalitetne infrastrukture stranke, osobito na terenu, te da je rukovodstvo zahvatilo „samozadovoljstvo“, ne precizirajući pri tomu o kojem dijelu rukovodstva je riječ. Kao korake u otklanjanju tih nedostataka, Parać je naveo da će ova stranka „napustiti ulogu dežurnog krivca u lokalnoj samoupravi“ i da će do kraja godine napraviti ogranke u mjesnim zajednicama i u ruralnim naseljima. Glede pitanja „samozadovoljstva“, on je rekao da se mogu očekivati kadrovske promjene, ali tek na supštini stranke koja će biti održana do srede naredne godine. (t. ž.)

Razgovor o pojmu religije

Ne treba biti posebno pronicljiv promatrač ili analitičar naše društvene zbilje da bi se otkrila činjenica značajnog prisustva, u individualnom i društvenom životu, onih fenomena koji pokrivaju pojmovi religija i religiozno, a koji su skoro do jučer bili potisnuti na marginu javnosti i u privatnost pojedinaca. Naime, nakon pada Berlinskog zida cijeli niz država, koje su u svojem ideološkom temelju bile ateističke, a pripadale su, znamo, jugoistočnom i istočnom dijelu Europe, kroz svoje manje ili više ostvarene preobrazbe ka društvima zasnovanim na demokratskim osnovama i sferu su religioziteta doveli u jedan novi socijalni kontekst. S druge strane, nakon urušavanja jedne socijalne matrice sa snažnim prizvukom religijskog, koji je i tvorio socijalistički društveni sistem, pojedinci u tim državama naprasno su se našli u „zrakopraznom“ prostoru, te je jedan veći dio u „pravoj“ religiji pronašao novi osnov svojih pribježišta. Međutim, te složene procese nije pratilo adekvatno teorijsko osvještavanje niti se je pokazivao veći interes od strane javnosti.

Bili su to osnovni razlozi, kako je rečeno na prvoj tribini u četvrtak 25. rujna, kojima su se ravnali pokretači i organizatori tribinskog projekta „Religijski horizonti“, djelatnici Otvorenog sveučilišta. Ovaj tribinski projekt, koji se realizira uz potporu Fonda za otvoreno društvo, otvorio je prof. dr. Đuro Šušnjić, profesor sociologije religije na beogradskom Filozofskom fakultetu, koji je održao predavanje na temu „Pojam religije – što je religija“. Dakle, imao je za cilj na samome početku ovog tematskog tribinskog ciklusa točno odrediti onu pojavu u životu čovjeka koju pokriva pojam religija.

Kao vrsni poznavatelj ove oblasti, ali i ne manji pedagog, profesor Šušnjić je svoje uspješno izlaganje, pred prepunim auditorijem u Svečanoj dvorani, počeo zorno jasnim iznošenjem nedostataka klasičnih i uobičajenih odgovora na pitanje što je religija, kao što su da je religija vjerovanje u Boga, zatim vjerovanje u moć, vjerovanje u sveto..., da bi nakontakve kritike izveo vlastito određenje. Po njegovom mišljenju, pojam religije pokriva sljedeću pojavu u čovjekovom životu: to je vjerovanje u moć, koja je po naravi apsolutna i o kojoj čovjek ovisi, o čemu ljudi imaju stanovita iskustva, koji se u vremenu očituju, te koja ima za čovjeka određen značaj i značenja. U biti, to je složeno socijalno-psihološka činjenica koja postoji od kada je i čovjeka. Stoga se kao takva mora i respektirati, te o njoj ozbiljno računati u mišljenju, rekao je Šušnjić.

Premda tribinski oblik rada nema za cilj rješavati probleme, budući da to nije instanica koja rješava niti donosi nekakve odluke, ali u jednom širem i posljedičnom spektru utjecaja koji svaki javni govor ima, od uočavanja problema, preko njegovog tumačenja, do dolaženja do nekakvih odgovora, sigurno da se i na ovaj način uveliko doprinosi kvalitetnijem sagledavanju i razumijevanju određenog fenomena, u ovom slučaju religije, a onda i zrelijim postavkama pojedinaca spram toga. U tome se, dakle, nalazi osnovna vrijednost novopokrenute tribine „Religijski horizonti“.

(lj.k.)

V. međunarodni sajam „BIS '97“

Tradicija stvara kvalitetu

Uzvedbom valcera počelo je svečano otvorenje ovogodišnjeg, petog po redu, međunarodnog sajma poduzetništva „Business International – BIS 97“, koje je održano u subotičkoj Dvorani sportova u utorak, 30. rujna. Pored predstavnika šezdesetak izlagača iz Mađarske, Kine i Jugoslavije, te visokog državnog izaslanstva Kine i uzvanika iz društvenog, političkog i gospodarskog života Subotice, Okruga i Hrvatske, nazočni na otvorenju bili su i veleposlanici Mađarske i Republike Koreje János Tóth i Shin - Woong Park. Otvarajući sajam, predsjednik Subotice József Kasza istaknuo je kako je ova sajamska prednja nastala iz želje da ova regija, putem prezentacije privrede i poduzetništva, bude povezan s Europom. „Nastao u vrijeme kada je SR Jugoslavije bila još pod sankcijama, pokrenut je“, rekao je Kasza, „iz razloga što se znalo da bez privredne suradnje nema razvoja“.

Organizator sajma, subotičko poduzeće „Magnotron“, pokazalo se i ovog puta uspješnim. Kao potvrdu toga stava, njegov je direktor László Feno naveo da je ovaj sajam u mađarskoj proglašen manifestacijom „A“ kategorije. Ocjenjivački sud sajma nagradio je najuspješnije izlagače. U ovoj godini najveće priznanje, plakete sajma, dobili su subotička poduzeća „Podrum Palić“, „Mlekara“, „29. novembar“, „Zorka“, „Yum Commerce“, „Livnica“, „Cimgas“ i ekspozitura „Pive preduzetničke banke“ u Subotici, zatim somborski „Total“, „Eurokerex“ s Palića, „Yumel“ iz Hajdukova, te iz Segedina Abraham Tiresnő, „Therostar“ i Segedinski međunarodni sajam. (t. ž.)

Završena izložba: „Očistimo svet“

Svaka poseta deci „Kolevke“ je velika radost

Akcija koja je trajala od 22. do 30. septembra uključila je izviđačke jedinice i učenike, kao i građane svesne potrebe za uređenjem životne sredine.

Akcija koju su izviđači izveli zajedno sa radnicima „Kolevke“, bila je najatraktivnija. Nakon obavljenog posla, izviđači su se družili sa decom bez roditelja, za koju se brine ova humanitarna institucija. Izviđači su deci doneli skromne poklone, a zauzvrat, posluženi su kolačima i čajem. Sem akcije, na improvizovanom terenu za odbojku odigrane su dve prijateljske utakmice između mladih izviđača i radnika „Kolevke“. Ono što posebno treba istaći je i to da su građani susednih stambenih blokova povedeni ovom akcijom u „Kolevci“, pa su i oni prionuli da očiste svoju sredinu. To je bilo evidentno u blokovima u ulici Sergeja Jesenjina. Početkom jeseni „Kolevka“ posvećuje posebnu pažnju rekreaciji svojih radnika, pa su sem odbojke za žene obezbedili i opremu za pikado.

Ovu njihovu akciju rekreacije odmah su prihvatili njihovi susedi, pa su zakazani i prijateljski susreti i takmičenja u odbojci i pikadu.

R. Rašiti

Slobodan Vučetić, sudac Ustavnog suda Srbije

Politika straha i nasilja

Našom političkom scenom dominiraju antidemokratske i socio-patološke pojave i procesi: političko-partijska manipulacija nacionalnim osjećanjima, skoro nesmetano širenje raznih oblika nasilja i kriminala (uz istovremeno ogromno povećanje policijskih snaga), strah i lična i imovinska nesigurnost najvećeg broja građana, ideološka indoktrinacija i manipulacija na osnovu protivustavnog monopola na državnu televiziju, itd. U nastalom socijalnom haosu partijska država kombinuje metode „kupovine“ socijalnog mira sa primjenom širokog spektra dozirane državne i paradržavne represije nad građanima. U košmaru rata, sankcija i špekulativne privrede društvo se „podijelilo“ na ogromnu većinu veoma osiromašenih i socijalno nesigurnih građana i nekoliko procenata ratnoprofiterskih bogataša, koji kontrolišu skoro sva društvena bogatstva, a i državnu vlast, jer pripadaju najužoj državno-partijskoj vladajućoj „eliti“. Tako se u nas događa paradoks da i vlastodršci i podanici žive u nekoj vrsti ravnoteže uzajamnog straha. Prvi – u strahu od širih socijalnih nemira, gubitka vlasti i bogatstva i podvrgavanju odgovornosti, a drugi - u egzistencijalnom strahu od još goreg straha, od još veće socijalne bijede. Ovo tim prije što su većina zaposlenih i penzioneri direktno zavisni od državnih budžetskih i raznih socijalnih fondova od „dobre volje vlasti“. Ta ravnoteža straha u društvu „organizovanog haosa“ poslednjih godina je funkcionisala na doziranoj upotrebi državne represije i drugih oblika širenja straha i nesigurnosti i ograničavanja sloboda građana, zavisno od stepena građanskog nezadovoljstva i širenja socijalnih i političkih nemira i protesta.

Kriminalna država

Neposredna posljedica raspada države, rata i sankcija je i veoma uvećani kriminal svih vrsta, gdje prednjače ubistva i oružane pljačke, koji se sve više ispoljava i kao organizovani kriminal. U tom pogledu posebnu odgovornost snosi sama država, prije svega njen neefikasan policijski aparat iako broji preko 100.000 pripadnika. On je postao ogromna i preteća represivna sila čiji je, izgleda, osnovni zadatak zaštita i očuvanje postojećeg režima i upravljačke „elite“ a ne građana, njihovih života, sloboda, prava i imovine. Svakodnevni surovi oružani obračuni i ubistva na ulicama, u kafanama i stanovima, čiji počinioci ostaju neotkriveni poražavajući su pokazatelj neefikasnosti (ili ravnodušnosti) države i uzrok širenja straha i nesigurnosti građana. Uostalom, au-

toritarni režimi i počivaju, između ostalog, na „kontrolisanoj dozi“ nasilja i straha kao sredstva kojim se građani drže u pokornosti. Ili, kako je pisao Monteskeje, – strah je princip onih vladara koji su oslonjeni na silu i samo njenim dejstvom teže da zadbiju političku poslušnost. Država, s druge strane, otvoreno toleriše pojedine vidove nasilja koje vrše razne, režimu lojalne, paravojne partijske formacije (Šešeljeve, Arkanove i sl.). Tako, pred licem javnosti Šešeljevo lično obezbjeđenje protivzakonito izbacuje porodice iz stanova u Zemunu (slučaj „Barbalić“), država, odnosno MUP odbijaju da asistiraju sud-

skim izvršiocima da sprovedu presudu IV opštinskog suda o povratku u stan porodice Barbalić. Lider radikala, takođe, bez straha od odgovornosti vrši krivična djela raspirivanja nacionalne mržnje, i to preko TV ekrana, i vrši druge prljave poslove za potrebe vlasti (širenje straha, kompromitovanje opozicije i sl.). Takvu nasilničku djelatnost država svjesno toleriše, ali i drži pod određenom kontrolom (dozirano nasilje), da bi, kad ocijeni za korisno i potrebno, preduzela određene mjere njenog suzbijanja, kako bi domaćoj i inostranoj javnosti sebe predstavila kao zaštitnika zakona i prava građana i kao demokratsku alternativu. Specifičnu vrstu nasilja vladajuća „elita“ sprovodi i preko svoje državno-partijske televizije (RTS), uskraćujući objektivne informacije o stanju u društvu i namećući svoje ideološke stavove i partijsku propagandu kao istinu. Ujedno sprovodi satanizaciju opozicije kao organizaciju protivdržavne,

subverzivne djelatnosti, kao ekspoziture stranih i neprijateljskih sila. Ova vrsta mentalnog nasilja kod znatnog broja politički neobrazovanih građana izaziva strah od demokratskih i bilo kakvih promjena (strah od građanskog rata, ukidanje penzija, povećanje nezaposlenosti i sl.).

Glavni problem u nas, očigledno, i nije samo nasilje i kriminal već odnos države prema njemu, mjera njene sposobnosti i spremnosti da ga kontroliše i sankcioniše. A to, opet, zavisi od mjere u kojoj su izgrađeni demokratsko društvo i pravna država. U nas, međutim, pravna država postoji uglavnom na normativnom i deklarativnom nivou, a u praktičnom smislu i dalje je na djelu doskorašnja partijska država, bar kad je riječ o tehnologiji vladavine. Ona u mnogome ima i čak karakteristike partijsko-policijske države, jer državni upravni organi, naročito MUP, nedopustivo često, i bez odgovornosti, krše ustav i zakone na štetu građana, protivzakonito primjenjujući silu sa elementima nasilja i torture. Do ovakvih ugrožavanja najvažnijih građanskih sloboda i prava prvenstveno dolazi zato što se odlučujuća politička moć ne nalazi u ključnim ustavnim institucijama i organima već u uskim neformalnim centrima moći. Njih čine pripadnici najuže državno-partijske strukture, koji istovremeno imaju monopol na najprofitnije uvozno-izvozne poslove, a nikome ne odgovaraju za svoje samovlašće i protivustavni monopol.

Organizovani haos

Tako se u nas između „sloboda na papiru“ i sloboda u svakodnevnom životu nalazi ogromna provalija. Ona je, na žalost, najveća upravo kod najvažnijih sloboda i prava građana, prije svega, prava na život i prava na slobodu i izričito je zabranjeno svako nasilje nad licem koje je lišeno slobode. A javna je tajna da naša policija u pritvoru i uopšte u tzv. pretkrivičnom postupku ne mari za ovo ustavno pravo više nego za „lanjski snijeg“. Fizičkom nasilju, pa i torturi, podvrgavala je poslednjih godina ogroman broj građana, čak i narodne poslanike i lidere političkih stranaka. Najbolje ilustracije protivustavnog uskraćivanja i grubog gaženja osnovnih građanskih sloboda i prava svakako su prošlogodišnji novembarski izbori za organe lokalne vlasti. Na opravdane masovne proteste građana širom Srbije zbog krivotvorenja izbornih rezultata vlast je uzvratila masovnim surovim represalijama, uključujući i upotrebu vodenih topova na temepraturi od minus 10 stepeni. Dakle, građani su, mirno braneći svoje, ustavom garantovano a grubo

Istorija crkve (VII)

Reformacija, racionalizam, revolucija

Deo III - NOVI POKRETI

(1500 - 1800)

Anabaptistička vera

5. Služba Svećenika: „Ta će služba biti čitanje, savetovanje, učenje, disciplinovanje, vođenje u molitvi... podizanje hleba nakon lomljenja. Izdržavaće ga* na crkva što ga je izabrala.“

Od samog su početka postojali svećenici anabaptističke crkve. Izdržavali su se krajnje pošteno, vlastitim radom i poklonima zajednice, daleko rađe no da to čini vlast iz poreza. Njih nije postavljao nikakav biskup, niti kakvo crkveno veće, već su se birali iz same zajednice.

6. O Maču: „Mač je određen od Boga izvan savršenstva Hristovog.“

Prema tom nauku, Pavlovo stalno isticanje prava vladara da upotrebe silu odnosi se samo na nevernike, a ne i na vernike. Međutim, u Hristovom se savršenstvu nad onim koji je zgrešio, izriče prokletstvo, i on se izopštava iz zajednice, ali se njegovo telo ne usmrćuje.

Još se iz Konstantinovog vremena hrišćanska Evropa držala načela da su verski prestupi u isto vreme i građanski, te stoga vlast treba i da ih kazni. A u stvari su baš verski prestupi ti koji su najozbiljniji i temeljni, jer su ugrožavali jedinstvo naroda i carstva. Iza tog dubokog uverenja leži prethrišćansko shvatanje, po kom je religiozna poslušnost osnovica uspeha i blagostanja ljudi. Anabaptisti su držali da hrišćani nikoga ne smeju tužiti sudu. Dakako, njih su same drugi vrlo često pređavali sudu!

Ako hrišćani ne idu na sud i ne odobravaju smrtnu kaznu, iz toga valjda sledi da ne smeju jamčiti za sud, krvnike, niti vojnike. U praksi, anabaptisti uopšte nisu sudelovali u vlasti. Odvajanje od sveta su shvatili kao odvajanje od aktivnog uplitanja u vlast, između ostalog.

7. Polaganje Zakletvi: „Hrist, koji je učio savršenstvu Zakona, zabranio je svojim sledbenicima svako zaklinjanje... zato je svako zaklinjanje zabranjeno: mi ne možemo ispuniti ono što zakletvom obećajemo, jer u sebi ne možemo promeniti ni najmanju sitnicu.“

Anabaptisti su odbijali zakletvu vernosti, ili obavezu da će u sudnici govoriti istinu. Mogli su da svedoče pred Bogom, ali nisu mogli u njegovo ime obećati šta bi bili sposobni učiniti. S pozicije vlasti, to je bilo jedno od njihovih najnesimpatičnijih učenja.

U samom su početku bila jasna njihova tri osnovna načela, koja su njihovi istoričari zvali „anabaptističkom vizijom“:

- hrišćanski život kao bratstvo,
- velika važnost pokornosti Hristu,
- odvajanje od sveta.

Jasno se vidi da tu ima vrlo malo teologije. Tako je i moralo da bude. Anabaptisti su hrišćanski život shvatali jednostavno i praktično. Čitava hrišćanska vera je, kao i život u tom duhu, sadržana u Isusovom pozivu: „Sledi me.“

Njihovi postulati najviše su se ukorenili u Holandiji i Belgiji, potom u Severnoj Americi.

* - Sveštenika (prim. prev.)

(nastaviće se)

Priradio, obradio i s nemačkog preveo: Robert G. Tilly

Okrugli stol na Otvorenom sveučilištu

Lokalna vlast i manjinsko pitanje

Otvoreno sveučilište organizira u suradnji sa Skupštinom općine Subotica u petak i subotu, 10. i 11. listopada, okrugli stol na temu „Odnos lokalne vlasti prema manjinskom pitanju“. Uvodna izlaganja o prijskim aspektima uređenja odnosa u multietničkim lokalnim zajednicama te pravnoj regulativi i praktičkim rješenjima u ojektu održat će sveučilišni profesori dr. Aleksandar Đurđević i dr. Dejan Janča, istraživač Miroslav Samardžić. Sudionici okruglog stola bit će predstavnici političkih i kulturnih organizacija manjina u R Jugoslaviji.

(t. ž.)

Toth-optika
SUBOTICA

Telefon: 551-045

RADNO VREME:

Radnim danom 9.30-12.00
16.30-19.00

Subotom 9.00-12.00

Prepisivanje očnih pomagala i davanje saveta
koristićenje istih, svakim radnim danom od
17.00-19.00

POSEBNE POGODNOSTI:

-10% popusta kod gotovinskog plaćanja
-plaćanje u više rata
-mogućnost žirnog plaćanja

Maksima
Gorkog 26

NAMA JE DOVOLJNO DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE

- Subotica, Karadorđev put 2
telefon: (danonoćno) 55-44-33
- Bajmok, JNA 3 (u cvečari
„Mariška,“) telefon: 762-024
(danonoćno)
- Palić, Jo Lajoš 18 (u cvečari
„Orhideja,“) telefon: 752-759
- Horgoš, Borisa Kidrića 7,
telefon (danonoćno): 792-202
- Novi Kneževac, Maršala Tita 16
telefon: 0230/83-417

NAVRATITEI
Čekamo Vas svaki dan od 12 do 22
(osim ponedeljka).
MENI od 12 do 16 sati
PO POPULARNOJ CENI.

Pripremamo i druge kulinarske dukate (specijalitete)
ORGANIZIRAMO svadbe, prigodne svečanosti, poslovne
ručkove, večere, razne godišnjice, godišnjica prvog poljupca,
godišnjica... Izmišljite sami, nije teško, lepše je i lakše

DODI TE

Izvedite obitelj na nedeljni ručak bar jednom nedeljno.
SYAKE NEDELJE BUNJEVAČKA UŽNA.

PRIJATNO!

Prošetajte do PRERADOVČEVE 4.

Bert Brecht

SPOMEN NA MARIJU

Au jenem Tag im blauen Mond September

U plavom nekoć mjesecu septembru,
Pod krošnjom šljive, tih dok bješe dan,
Na rukama je držah, ljubav dragu,
U zagrljaju čarobnom ko san.
A nad nama, na lijepom nebu ljetnom
Oblak je stao; ne mogu ni reć
Bjelinom kakvom visoko je sjao.
No čim ga spazih, nestao je već.

Od onog dana mnogi mjesec minu.
Otploviše ko taj septembar svi.
I mnoge šljive već su posječene.
A ti me pitaš: Šta s ljubavlju bi?
Pa reći ću ti: Ne sjećam se više.
Njen obraz davno zaboravih plah.
No jedno pamtim ko da jučer bješe:
Poljubac onaj što ga tad joj dah.

Ne bi se njeg, možda, sjećao više
Da nije s nama bio oblak taj.
O, još ga pamtim, još u meni diše
Taj bijeli oblak i taj vedri sjaj.
I šljive, možda, još i dalje cvatu,
A njoj u krilu sedmo dijete spi.
No oblak onaj tek za trenut zasja
I već ga vjetar od očiju skri.

Preveo: Gustav Krklec

Krležijana

Misao o bezidejnosti svemira

Smrtni grijeh protiv metafizike

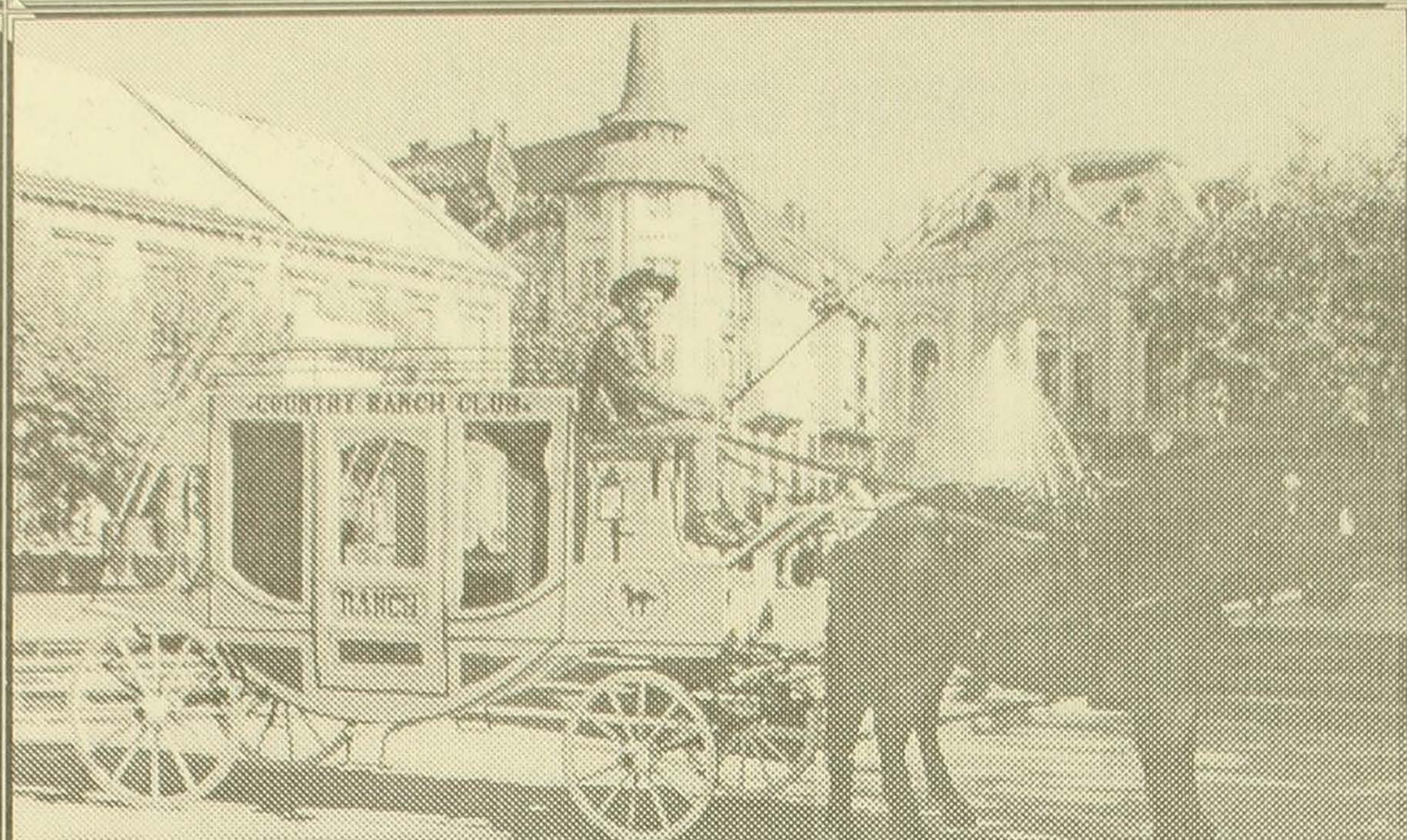
Vjerujući da je viša sila proklela ljudsku pri-
liku da se na perversan način proždire kao ri-
ba ribu, na evidentni besmisao svemirsko
bezidejnog vakuuma nitko se ne usuđuje ni
pomisliti, jer su takve misli kompromitantne za
svakog metafizički dobro odgojenog čovjeka.

Miroslav Krleža, 1942.

Rušenje

Dovoljno za novi zid

Ovoga puta u nedostatku invencija, odlučio
sam se kompletno srušiti, i to do plafona.
novi svjetski poredak i sve to u ime demokraci-
je, humanizma i koječega drugog. A novi svjetski
poredak bar kod nas, i nije teško srušiti. Iza ili
ispred njega, a u temeljima, stoji bar za sada
1.726.240?! što zbunjenih, što promašenih, što
razočaranih, a što samouvjerenih glasova.
Dovoljno za novi zajednički zid.

STIPICA U POKRETU

Želite li doživjeti srž prošlog a ostati i dalje suvremeni, provozajte se gradom bar jednom novom subotičkom dilžansom.

Vozi svakoga dana. Početna postaja je ugao ulice Matka Vukovića i Tivadara Felegija, s originalom horizontalnom signalizacijom SUP – u prijevodu: Stipica u pokretu. Jer vozač "gondole" je Stipan Dulić. Posljednja postaja je Country Ranch Club u Malom Bajmoku, iza buvljaka, a pored vjetrenjače, tako da ćete sa SUP-om teško zalutati. Inače, vožnje mogu biti i po želji, recimo „Ranch club’ via Šandor. U Countryju možete provesti ugodnu i prijatnu večer uz specijalitete kuće. Ništa ne obećavaju, ali svaku želju ispunjavaju. Country Ranch Club priređuje bankete, promocije, momačke večeri...

POSJETITE COUNTRY I UVJERIT ĆETE SE DA JE TO NEŠTO DRUGO.
INFORMACIJE MOŽETE DOBITI NA TELEFON (024) 56-12-00.

Obiteljski kutak

Razmaženo dijete

Razmaženo dijete je napast za sebe i društvo. Možete ga uočiti u vlaku kako batrga preko nogu putnika i vrišti po hodnicima, ne obraćajući pozornost na preklinjanje svojih iscrpenih roditelja da bude mirno.

Često je razmaženo dijete jedino dijete u porodici. Pošto nema vršnjaka sa kojima bi se igralo i nadmetalo, ono se poistovjećuje sa roditeljima i želi da radi isto što i oni. Pošto ga roditelji smatraju svjetskim čudom, oni podstiču to starmalo ponašanje, plašeci se da će, ako mu se makar i najmanje suprotstave, izgubiti njegovu ljubav.

Dobar roditelj mora u sebi da razvija objektivnost. Djetetu ne treba davati sve što zaželi. Obično roditelji koji ne vole dovoljno svoju djecu, ili nemaju dosta vremena za njih, pretjeruju u davanju darova. Na taj način oni nadoknađuju svoju ljubav, ne shvatajući da tako još više kvare svoje dijete.

Kasnije kad razmaženo dijete odraste, ono se u životu lošije snalazi, čak i od djeteta podvrgnutog pretjeranoj disciplini.

Zbog svega toga roditelji koji ne žele razmaziti svoje dijete moraju praviti razliku između slobode i rasmusnosti.

Mila

ZGODE ALBE I STIPANA

Nova novčanica u Mađarskoj

U Mađarskoj je tijekom ovog ljeta puštena u promet nova novčanica od 10.000 forinti. Ovim je u pedesetogodišnjem životu ove valute učinjen najveći „napredak“! Forinta je stupila u promet 1. kolovoza 1946. zamijenivši prethodnu valutu „pengö“ koja je 1945-1946. u do tada najvećoj inflaciji (ne samo u Mađarskoj, nego i u svijetu), potpuno izgubila svoju vrijednost. Kolika je bila vrijednost penga, bolje rečeno bezvrijednost, vidimo iz sljedećeg primjera: U momentu zamjene novca, 1 forinti je odgovaralo 400.000 quadrilijuna penga.

Nova valuta je utemeljena na bazi zlatne podloge, tako je 1 forinta vrijedila 0,0757 g finog zlata, odnosno 1 kg finog zlata odgovarao je iznosu od 13.210 forinti.

Budući da je Mađarska nacionalna banka forintu vezala za zlatnu podlogu i američki dolar, to je u to vrijeme 1 USA dolar vrijedio 11,74 forinti.

Dakle, s forintom je počelo sve iznova. Velik je to bio novac ispočetka. Pojavom novčanica od 500, pa kasnije od 1.000 forinti počinje osjetni inflatorni trend. Tendencija daljnje inflacije, donosi novu novčanicu od 5.000 forinti s likom Kossutha, da bi nedavno izašla na svijet i novčanica od 10.000 s likom svetog Stjepana, novog formata i designa, nalik na zapadne novčanice. Mađari u Mađarskoj za novu novčanicu kažu: bio bi to lijep napredak da nam nova novčanica nije samo po obliku već i po sadržaju „zapadna“, ona je međutim „istočna“.

Nova je novčanica i vremenski i po vanjštini vezana i usklađena uz obljetnicu utemeljenja Mađarske države.

Mnogo je prigovora na nju što je sveti Stjepan prikazan s „otvorenom“ krunom, a ne sa svetom krunom koja je u stvari simbol države. Mnogo je prigovora i na prikazani lik svetog Stjepana, zamjerajući što on nije prikazan u prirodnom obliku onako kako ga narod prepoznaje.

Sve u svemu, novčanica je u prometu, očekujući bolja vremena da anulira barem jednu nulu, a umjetnici, dizajneri, povjesničari i političari vode živu polemiku oko njenog izgleda i simbola.

Ante Zomborčević

ZANIMLJIVA MATEMATIKA

- 1.) KANTA SA MLEKOM JE TEŠKA 12 KG. KAD SE PROSULA POLOVINA MLEKA, TEŽINA KANTE I OSTATKA JE BILA 7 KG. KOLIKO JE TEŠKA KANTA?
- 2.) ŠTA JE VEĆE: ZBIR PRVIH STO PARNIH BROJEVA ILI ZBIR PRVIH STO NEPARNIH BROJEVA?

REŠENJA IZ PROŠLOG BROJA:

- 1.) 24 KG
- 2.) $3126 + 3126 = 6252$

GARANT

PREDUZEĆE ZA
SPOLJNU I UNUTRAŠNJU
TRGOVINU n.o.o.

TRG OKTOBARSKOJ REVOLUCIJE 37
SUBOTICA

024/25-004 direktor
27-002 komercijala
29-043 maloprodaja
23-537 magazin
telefaks 024/26-719

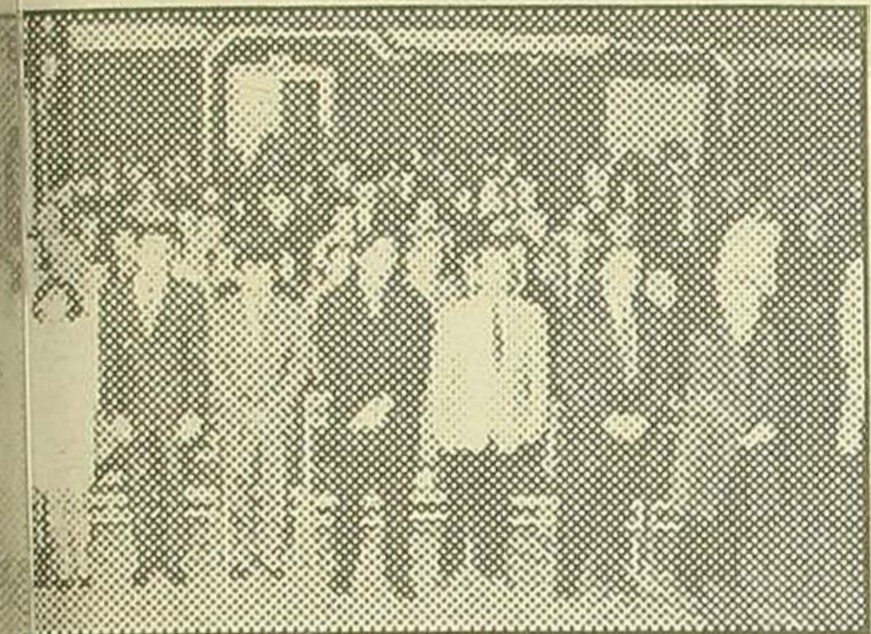
Tel: 552-774

SALAŠ
ZEMLJORADNIČKA ZADRUGA

Obeležen Dan jedinstva Nemačke

U velikoj sali Nepkera (Népkör) održana je još jedna svečanost. U subotu, 4. oktobra sa početkom u 10 časova, Nemački narodni savez iz Subotice (Deutscher Volksverband) svečano je obeležio 3. oktobra - Dan jedinstva Nemačke.

U svom pozdravnom govoru, predsednik Nemačkog narodnog saveza, Rudolf Vajs (Rudolf Weiss), podsetio je prisutne na 9. novembar 1989. kada je pao Berlinski zid, a sa njim izopačena ideologija koja ga je vodila. Nakon umešanih diplomatskih poteza nemačkog kancelara Helmuta Kola, Nemačka je 3. oktobra 1990. ujedinjena i danas se taj dan slavi kao praznik nemačkog jedinstva.

U nastavku svog govora, Rudolf Vajs je rekao; „Ovaj događaj za nas, Nemce u Vojvodini, bio je isto tako radostan kao i za Nemce u Alma Ati, Brazilu ili Berlinu. Međutim, ovaj praznik za nas, ovdašnje Nemce, ima i jedno posebno značenje; to je i dan jedinstva sa našim narodom mađarskim.“

U čast Dana jedinstva Nemačke prisustvovali su i predstavnici Ambasade Nemačke u Beogradu, ataše Mihael Arens (Michael Ahrens), predstavnici lokalne samouprave, kulturnih centara i istorijskih crkvi, dragi gosti, Nemci iz Novog Sada, Vrbasa, Novog Bečeja, Apatina, Bajloka i Cantavira, a pored njih i mnogobrojni članovi i simpatizeri Nemačkog narodnog saveza. Oko dvesto gostiju ispunilo je veliku salu Nepkera.

Predstavnik nemačke Ambasade, ataše Mihael Arens, pozdravio je Nemački narodni savez i njegove goste i čestitao im praznik ističući, da je Nemački narodni savez za veoma kratko vreme postigao veliki uspeh u očuvanju nemačke tradicije, kulture i jezika, te da od Ambasade Nemačke i ubuduće može očekivati svaku dalju podršku.

Ime „Rotari kluba“, (Rotary Club), gospođa Olga Balaban čestitala Savezu praznik ujedinjenja i poželela uspeh i u narednim aktivnostima.

Uz bogat i impresivan muzički program izveli su studenti muzičkih akademija iz Budimpešte i Novoga Sada, kao i učenici subotičke Muzičke škole, a recitalskim delom predstavili su se polaznici besplatnog kursa nemačkog jezika koji organizuje Nemački narodni savez.

U završetku programa, gosti i učesnici pozvani su na zakusku, gde će biti zanimljivo videti kako devojke u nemačkoj narodnoj nošnji slušaju i poslužuju pristune, u opuštеноj atmosferi razgovora i upoznavanja, uz zvuke nemačke narodne muzike.

Vesna Weiss

11. jugoslavenska filatelistička izložba

Zapažen nastup Ljudevita V. Lamića

Dveta poratna Jugoslavenska filatelistička izložba, inače jedna od najvažnijih filatelističkih manifestacija u drugoj Jugoslaviji, održana je ove godine u Beogradu od 11. do 17. rujna, u dvorani „Cvijeta Zuzorić“ na Malom Kalendanu. U počasnoj i pozivnoj klasi izlagača, posebno mjesto pripalo je kolekciji dr. Velizara Kardoša „Kneževina Srbija 1840-1880“ i studijskoj zbirki počasnih žigova iz istog perioda vlasnika dr. Vojislava Mićovića. U natjecateljskoj klasi sudjelovalo je 50 izlagača, u omladinskoj 9, a u klasi literature 15 filatelista.

Priznanjivački sud dodijelio je jedino i klasi literature svih 100 mogućih poena pomenutom Velizaru Kardošu za studiju „Principality of Serbia 1830-1882, Postal History and postage Stamps“. Za izložke, pak, velike zlatne medalje dodijeljene su Beogradanima Dušanu Janjateviću za izložak „Crna Gora 1876-1916“ (98 poena), Đorđu Radičeviću za izložak „Bosna i Hercegovina do 1905“ (95 poena) i Jordanu Peševskom za izložak „Željezne putevi u svijetu na markama“ (96 poena). Zapažen uspjeh postigao je i naš sugrađanin Ljudevit Vujković Lamić, koji je nagrađen pozlaćenom kolajnom za svojomatski izložak „75 godina Olimpijade“. Podsjećamo čitatelje „Žiga“ da je Vujković Lamić na svjetskoj izložbi održanoj u Ateni prošle godine za ovaj izložak dobio brončanu kolajnu.

Ante Zomborčević

IMENIK ROCKA

The „Moby Grape“ – američki psihodelični rock sastav sa Zapadne Obale, kog je okupio i osnovao virtuozni bubnjar „Jefferson Airplane“-a, Skip Spence, nakon što ih je napustio posle druge ploče, i rešio da se lati električne gitare u sopstvenom sastavu: tako je 1967. nastao „Moby Grape“, kog su, sem Spencea, sačinjavali: Don Stevenson, Bob Mosley, Jerry Miller, i Peter Lewis. Bili su najveća nada muzičke scene San Franciska, najveća investicija – i najveća finansijska katastrofa. Njihov prvi album, imao je dotad neviđenu promociju sa ljubičastim (živim!) slonovima i masom balona sa logom benda, kamionima punim grožđa, i – ništa. Nikom nije bilo jasno kako da jedan tako jak bend, koji sjajno svira (izgleda) i peva, koji ima i pedigree, i kult-status-ostane zanemaren. Kratko i jasno: propala stvar. No,

„Moby Grape“ su bili sastav par excellence, i to su im sve kolege priznavale.

Moćna svirka, nečuvani detalji, neobični tekstovi, atmosfera iznad svega – ono što rock i čini. Umetnošću (sve velikim „u“).

PROBRANA DISKOGRAFIJA:
– REVOLUTION/THE GRAPE JAM (1967)
– MOBY GRAPE (1967)
– ED 137 (1970)

Robert G. Tilly

Najavljujemo Najavljujemo

Koncert

Sekcija za muziku i muzikologiju Društva za mađarsku kulturu u Jugoslaviji priređuje koncert suvremenih autora, koji se organizira u okviru ciklusa **Vojvodanske mađarske muzičke svečanosti**. Skladbe M. Molcera, T. Hartiga, D. Frišteša, L. Mederija, Ž. Kiralja, E. Petroviča, E. Kiralja i E. Verebeša izvest će ansambl „Musica viva“ te drugi instrumentalni solisti.

Koncert će se održati 12. listopada u 20 sati u velikoj vijećnici Gradske kuće.

Izložba

Sekcija za likovne umjetnosti Društva za mađarsku kulturu u Jugoslaviji otvorit će 1. kolektivnu tematsku izložbu pod radnim naslovom: „Beše jednom jedan rat“.

Svoje radove će izložiti T. Bada, Đ. Boroš, A. Černik, A. Dudaš, G. Guljaš, H. Đurković, F. Kalmar, M. Kalmar, B. Markulik, E. Mezei, Z. Mohači, L. Molnar, M. Molnar, E. Nemeš Fekete, P. Ožvar, E. Poša, L. Šalma, O. Seke, Š. Torok, I. Terek, Đ. Verebeš i I. Žaki.

Izložba će biti otvorena 12. listopada u foajeu Gradske kuće u 19 sati.

Poprsje Alekse Kokića na svitlu dana

Kakogod se spomine ime Alekse Kokića sjetim se kasnog lita 1940. kad se i našim šorom na Đurđinu prionila tužna vest da je on umro. U ono vrijeme se sporo putovalo, al se ova tužna vest časkom prionila po našim salašima, jel je Kokić svećenik i pisnik, bio dobro poznat i cinjen u našem narodu. Tako je osjećajno i lipo pivo o ravnici, salašima, žitnim poljima, risarima, cincokrtu (1)... o lipoti života u našoj ravnici, o svemu šta je našim ljudima priraslo za srce – zato nam je bio toliko drag. Bio je i oštro naša dika. Od njega se očekivalo da će još tušta kazat za života – o životu. Nažalost, rad ljudskog nemara umro je 20. rujna 1940. u dvadeset i sedmoj godini života.

Veličinu Kokićevog književnog stvaralaštva opisali su brojni kritičari, nema ni jednog spominjanja rvacki književnika, a da se med njima ne nade i ime Alekse Kokića. Dobrim posli njegove smrti, toj našoj diki nekoliko poznati plemeniti ljudi naručili su od Neste Orčića, iz milošte ga zovemo „bunjevački Meštović“, da napravi i njegovo poprsje. To poprsje je godinama čekalo vrime po sobama kad će moć ugledat svitlo dana. U Maloj crkvi (2) je 21. rujna apostolski nuncij u SRJ: Santos Abril Y Castello pridvodi misno slavlje, s biskupom Ivanom Penzešom i župnikom Belom Stantićem u okviru koje je obilježena šezdeseta godišnjica svećeničkog ređenja Alekse Kokića. Ta je prilika iskorišćena da se posli mise, u avliji župnog ureda u Gajevoj 2, otkrije njegovo poprsje.

Lipo je i fale dostojno da se već kogod sitio da na svitlu dana izloži Kokićevo poprsje. Falu za to treba dat župniku Male crkve, msgr. Bel Stantiću. Al... jel se ni jedna rvacka institucija i Komisija za postavljanje spomenika u našoj varoši nisu mogli sitit da ovo poprsje našeg velikana do bije vridnije misto i da bude metnuto na, takom poprsju, odgovarajuće postolje. Mista za njega ima, npr. oko Male crkve, na Pivari (3) di se ko dite sigro i Aleksa Kokić, jel mu je rodna kuća bila tu nadomak Pivare... O ovom će sigurno raspravljat oni koji su u to bolje upućeni, a i nadležni za postavljanje spomenika u našoj varoši.

(1) cincokrt – suncokret

(2) Mala crkva – crkva Isusovog Uskrsnuća

(3) Pivara – dio kadgodašnjeg V. kvarta – prostor oko Male crkve

Alojzije Stantić

Obavijest

Komedija Matije Poljakovića „Ode Bolto na ogled“ u režiji Josipa Bajića i izvedbi Dramskog odjela HKC „Bunjevačko kolo“ bit će izvedena prvi puta u novoobnovljenoj dvorani „Bunjevačkog kola“.

Prestava će biti održana u petak 17. listopada s početkom u 19 sati. Cijena ulaznice je 10 dinara i iste se mogu dobiti u administraciji „Bunjevačkog kola“ u Preradovićevoj 4 od 8 do 12 i od 19 do 22 sata, osim subote i nedjelje.

Dramski odjel HKC
„Bunjevačko kolo“

Još jedno predstavljanje „Povelja...“

Utorak, 30. rujna, na tribini „Otvoren knjiga“, koja se održava u organizaciji Otvorenog sveučilišta, održano je predstavljanje knjige mr. Slavena Bačića „Povelje slobodnih kraljevskih gradova Novog Sada, Sombora i Subotice“. Pored autora, o ovoj javno-povijesnoj studiji govorili su i povjesničari Mirko Grlica i Kalman Kunti. Obojica su istaknuli izuzetnu vrijednost Bačićeve knjige s obzirom na predmet koji ova studija obrađuje, te suvremen znanstveno utemeljen način na koji je urađena, dok je autor Bačić, nakon izlaganja nekih dijelova sadržaja, ukazao i na činjenicu da se iz sadržaja povelja ova tri slobodna kraljevska grada može govoriti o uvriježenim kraljevima suživota različitih naroda i vjerskim prostorima Bačke.

(lj.)

Predstavljena nova knjiga Marka Peića i Grge Bačlije

O narodnim umotvorinama u Bunjevaca

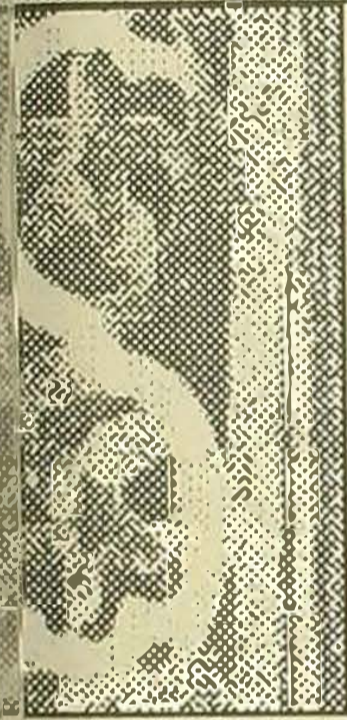
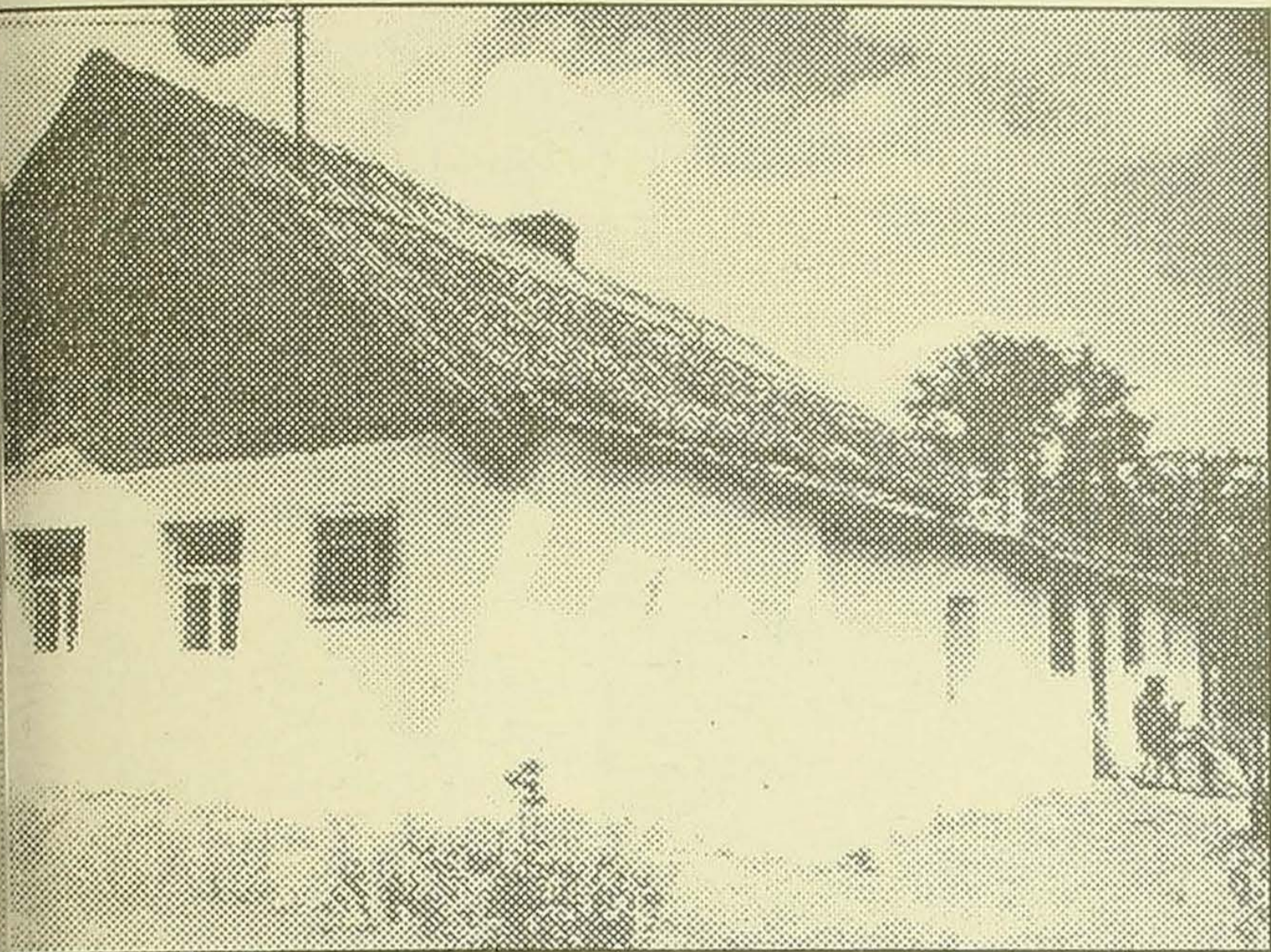
Najnovija knjiga trenutno najagilnijih sakupljača književne baštine i jezičnog blaga bunjevačkih Hrvata u Bačkoj, Marka Peića i Grge Bačlije, „Narodne umotvorine bačkih Bunjevaca“, predstavljena je u Grdskoj knjižnici u petak, 3. listopada. U ime nakladnika, „Obnoviteljske bunjevačke matice“, skup je pozdravio Ivan Skenderović, dok su o ovoj knjizi poslovice, izreka i uobičajenih fraza, pored autora, govorili i recenzenti mr. Josip Buljovčić, jezikoslovac, i Josip Bajić, dramski umjetnik, te mr. Marija Grasl, profesor dječje književnosti. Predstavljanju je bio prisutan i ministar srbijanske Vlade Ivan Sedlak.

(t. ž.)

Spokoj staništa i ljudi Bačke u magičnom svijetu fotografija

Augustin Juriga, *Salaši*, fotomonografija, nakladnik Boško Krstić, Subotica 1997. str. 107

alaš. Naziv za staništa ljudi u Bačkoj. Istina, to više vrijedi za vrijeme ranije. Stoga je obavijen čarima prošlog. Kao takav, tinja svojim dražima. Toplina i prisnost brojnosti u domu. A uvijek na okup Bogatstvo dovoljnosti. Sigurnost zaštite. pokoj odmora. Ekologičnost ishrane. Staloženost života. Miru prikladan ritam življenja. Ugodan je u tomu svijetu čak i napor fizičkog rada. Osobito je smisaon, budući da su se tragovi uspelih koraka neposredno očitovali...

ezobzirno prihrivši gradu, ostavili su salaši u sjećanju puka pozitivne vrijednosti. A nečega vrijednog postaje čovjek svjesti tek kada ga izgubi.

Tak govori mudrost. Isto tako žal za prošlim je i odraz nedotaknuta uklopljenosti u ono sadašnjem.

druge pak strane, pristiskavijest o vlastitoj prolaznosti. Stalno. Ali mijenja intezitet.

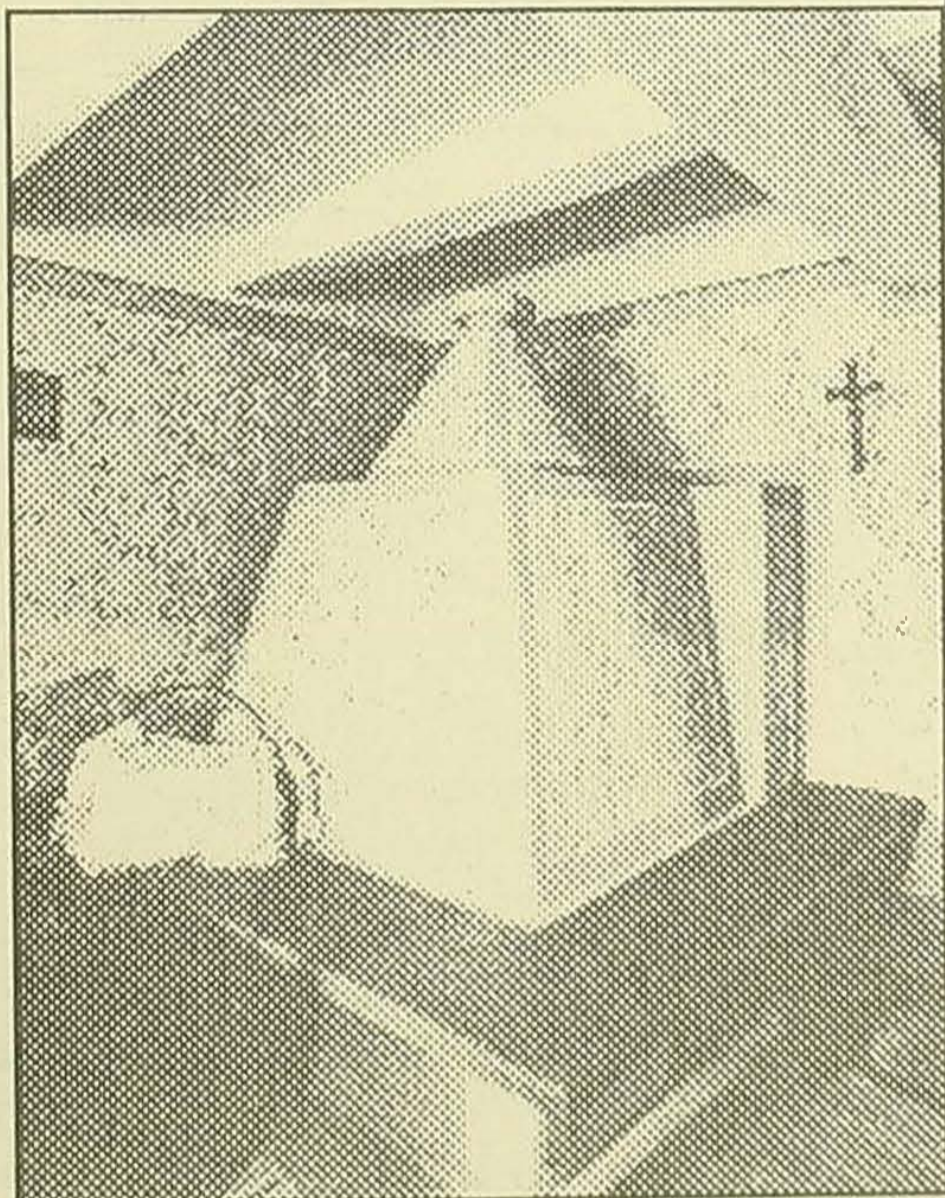
Recimo, urušavanjem jednog društvenog sustava to jača. Napse onog koji je nudio i sigurnost duhu putem svoje- ga učenja. A jača je i osjećaj izguljenosti u novom okruju. Čovjek se jednostavno čuti nesnaden.

ječnost dakle u različitim imena raznoliko mami... fotografija. Slamka

nade? Tražimo prolazni uvijek se nešto ovjekovječi. Razmahao se napor ljudi da se prolazni uhvati. Osobito u naše vrijeme krize. Stoga se u grčevitom hrvaaju s činjenicama prolaznosti i nesigurnosti pomahnitalo škija. Sve. I svatko.

š jedna varka. Jer, ono trenutno fotografijom samo dobiva na oljem trajanju. Ništa više. Osim, postojanja u nedugom sjećaju.

vimo u vremenu kada smo, zbog izuzetne financijske prisutnosti, orobljeni takvom funkcijom fotografije. Ona se sveučlači. Svuda. I tiranizira. Postaje dio nas preko fotoalbuma. Tih raništa krahke i u biti varljive ljudske težnje za otrgnućem od zlorava. Nečega. Ili nekoga. Ponavljamo, a čini se iz razloga

da se ne izgubi ono što je u biti izgublivo.

No, velika je razlika u načinu toga hvatanja prolaznog. Također, i onoga što se fotografijom hvata.

Već dulje vrijeme subotički foto-bilježnik Augustin Juriga na oba ta plana drame prolazna čovjeka odgovara bitno drugačije. Prvo je ono što. Oblast: kazalište, secesija iznad svega Subotice i ljudska staništa Bačke. Očito, nešto po sebi vrijedno. Ili, vrijednije. Izbjegava time, za samo nekoliko dana zanimljiva gledanja, a i neznatno više vrijednoga, hvatanje objektivom fotoaparata događaje i likove iz čovjekova života.

Dakle, Juriga u naporu, koji mu je par excellence kreativan. čini više. I po tome je majstor. Da ne kažemo umjetnik. Ne iz razloga da o tome tako ne mislimo. Jednostavno, ne znamo nosi li fotografija taj naslov. Time ne priznajemo nadobudni vlastitu lažnu skromnost, već samo kazujemo da ni drugi, ozbiljniji mislitelji ne znaju još odgovor na to.

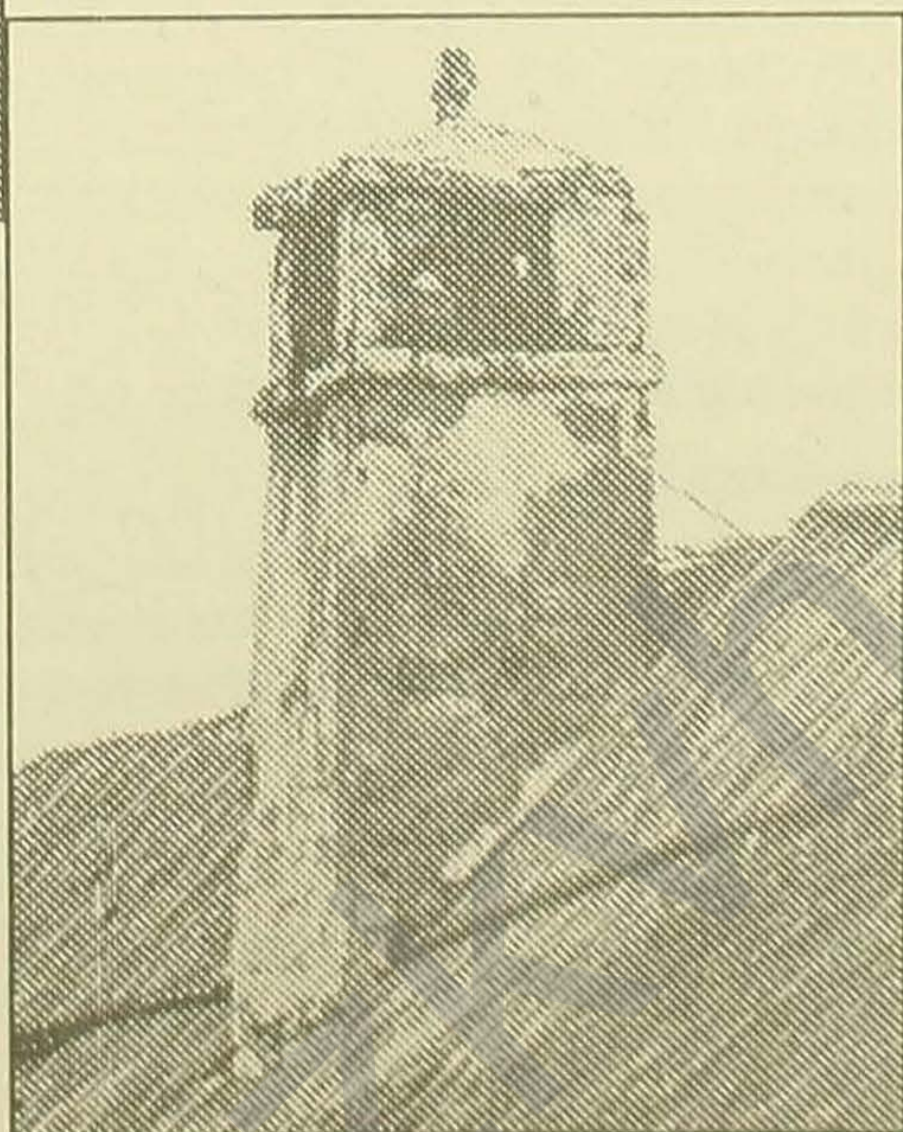

Kroz ograničavajuće elemente fotografije, u rasponu između crnog i bijelog, Juriga je u čarobnoj igri svjetla, čiji je nesporno mag, rastočen između troga. Na jednoj strani je mnogostruki izazov detalja. Bilo da je to recimo ljudski lik, ili pak neki dio panonskog doma. Na drugoj stoji krajolik. Ovoga puta su u pitanju ravnine linija i površina. Pitome Bačke. A treći je skladna cjelina na fotografiji očitovanog. Mora se formirati struktura. Ili struktuirati forma. Da bi pozadina prednjeg plana

umjetničkog djela, kako bi to rekao Nicolai Hartmann, govorila gledatelju o onome lijepom. I u tome čudnovato uspjelome spajanju fotografiranog pod okrilje Lijepoga velikost je Jurige.

A na očigled, po srijedi, jednostavnost forme i sadržaja. Pored toga, svima nam je „naslikano“ i znano iz svakodnevnog iskustva. A pretočiti treba u crno-bijeli govor Ljepote. Za to je potrebno biti znalac. Augustin Juriga.

No, ova harmonično komponirana knjiga majstorski urađenih fotografija duha ljudi i podneblja Bačke, od strane čovjeka koji ih istinski osjeća i doživljava, jer su dio njega, sadržava i dodatni naboj umjetničkoga. Tu je, prije svega, stilizirani poj-

movnik predmeta i pojava iz salašarskog svijeta iz pera Lazara Franciškovića. On, pored toga, i pjeva prisutnim pjesmama o tome svijetu. A govor mu je podržan, rijetkom pojavom u našoj likovno-rafličkoj opremi knjiga, čega je zasluga Boška Krstića, crtežima inicijalnih slova, što je učinila Viktorija Aladžić. Privatna tiskara, pak, „Bravo“ visokom kvalitetom izvedbe ovoga djela svjedoči da postaje jednom od najprestižnijih u gradu.

Tomislav Žigmanov

Četvrt milenija subotičke gimnazije (IV.)

piše: Mr. Josip Ivanović

(nastavak iz prošlog broja)

Uredbom Carskog savjeta od 14. lipnja 1784. godine uveden je njemački jezik kao redovni nastavni jezik, tako da se u latinskim školama, počevši od 1. rujna 1787. godine, obavezno svi predmeti predaju na njemačkom jeziku. Naravno da je ova odredba naišla na veliko negodovanje kako širom Monarhije (osobito u područjima gdje je njemačko stanovništvo bilo u manjini), tako i u Subotici. U znak protesta, naglo je opao broj učenika u subotičkoj gimnaziji: 1785/86. godine bilo ih je svega 10, 1786/87. 14, zatim 1787/88. 15, a 1788/89. je u sva tri razreda bilo svega 9 učenika, mada su najbliže gimnazije bile u Segedinu, Osijeku, Kaloči i Pečuhu.

Nezadovoljstvo je došlo do te mjere da se Gradski magistrat obratio nadležnim prosvjetnim vlastima sa zahtjevom da se tek nedavno otvorena gramatička škola ipak ukinu. U međuvremenu stigao je 1. rujna 1787. godine, kada je trebalo da krene nastava na njemačkom nastavnom jeziku, za početak samo u I. razredu, tako da se ravnatelj Ranics, našavši se u tjesnacu, tek 21. rujna obratio poglavaru samostana da mu stavi na raspolaganje pogodnog profesora koji zna njemački te bi otpočeo s radom u I. razredu. Budući da je odnos između njega i fratara bio veoma bremenit problemima, od fratara je ovoga puta dobio veoma ironičan odgovor u kojem se odbija suradnja. U takvom škripcu, nije mu preostalo ništa drugo nego da zamoli školskog poslužitelja, Istvána Andora, koji je malo znao njemački, da se primi

podučavanja u I. razredu, dok se ne nađe pogodnije rješenje. Kraljevski senat, ne bi li stvar kakotako spasio, odlukom od 27. rujna 1787. godine šalje u Suboticu Mátyása Langa, pomoćnog profesora derske gimnazije (Győr), da preuzme nastavu u I. razredu. Lang je bio jedini poznavalac njemačkog jezika u gimnaziji, tako da je on prevodio na latinski jezik sve pristigle dokumente viših vlasti.²²

školska 1787/88. godina je prilično nemirno proticala. U blizini se pripremao rat s Turcima, pa je Gradski magistrat bio zauzet s poslovima priprema za prehranu vojske. Početkom 1788. godine napunjena je vrećama zobi učionica II. razreda, što je ravnatelj Ranics žučno prijavio u Pečuh, žaleći se da učenici II. razreda besposleni trčkarakaju po hodnicima samostana, a osim toga da se od vike i glasnih psovki kočijaša koji su dovozili i odvozili zob ne može održavati nastava ni u ostalim razredima, te da se učenici često puštaju kući. I pored svega toga uskoro su sve učionice bile napunjene vrećama zobi, na što je poslanik Luka Vojnic dao mjesta u svojoj kući da se tamo odvija nastavni rad. S obzirom na to da je nastava na njemačkom jeziku bila potpuno bojkotirana i da se gradski oci nisu ni najmanje potrudili da pronađu potrebne profesore, kao ni da stvore potrebne uvjete za opstajanje subotičke gimnazije, ravnatelj nadležne školske oblasti je na-

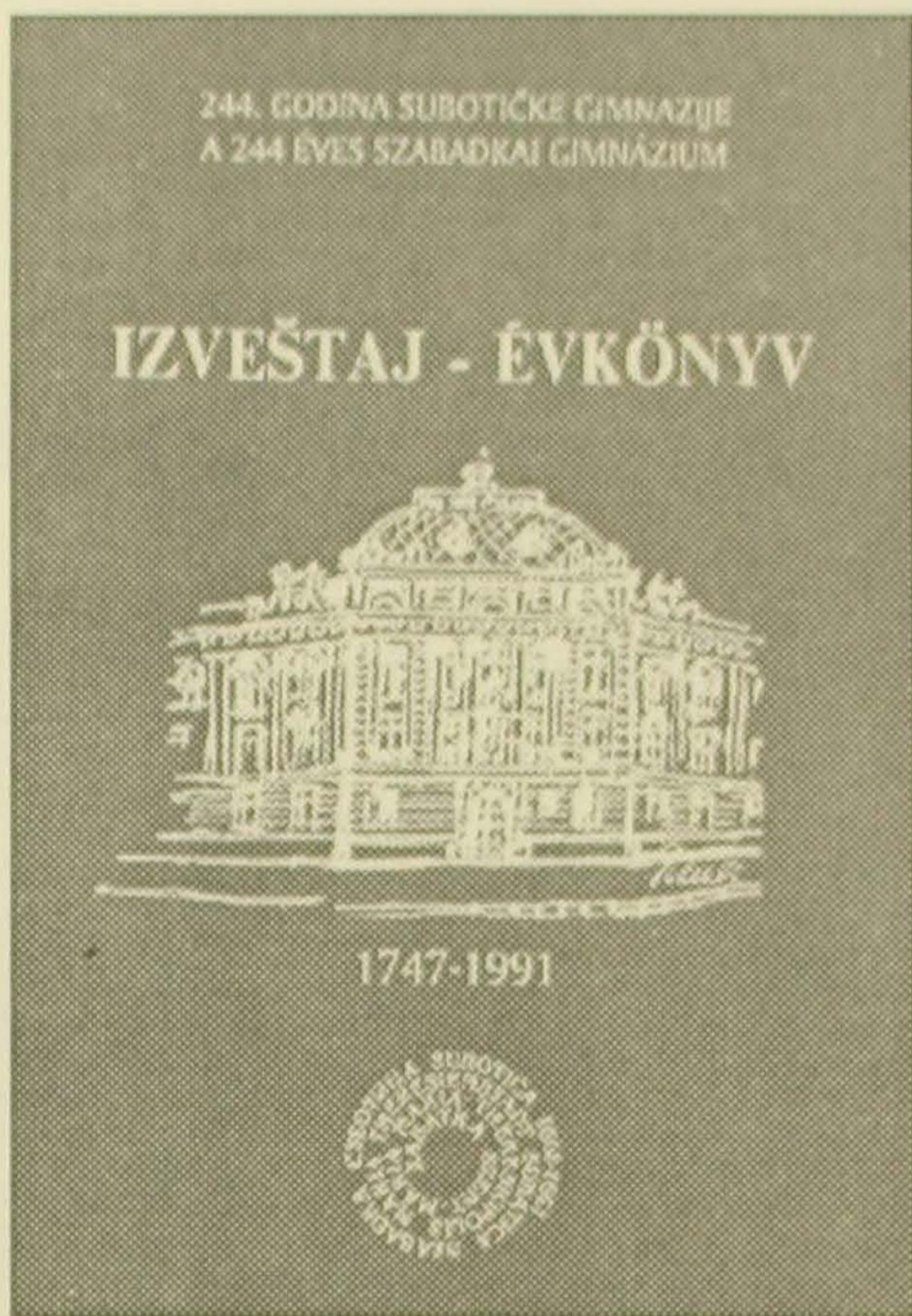
redbom od 10. kolovoza 1789. godine dao subotičku gimnaziju premjestiti u Novi Sad, gdje su za početak za profesore imenovani Ignác Subanyi i Mátyás Lang, a svečano otvaranje 1. rujna iste godine je prema toj naredbi prepušteno Ranicsu.²³ Tako je u Novom

straciji.

Subotičani koji su im osjećaja za ono što je korisno poželjno za grad, počeli su ponovo brinuti i raditi na to da se opet otvori gramatička škola u Subotici, jer je takva škola bila i ostala neophodna tako velikom gradu kakva Subotica u to vrijeme bila. Se ga već 12. prosinca 1789. godine traže od Kraljevskog senata otvaranje potpune gimnazije ili barem prva tri gramatička razreda, prema odredbi Kraljevskog senata od 11. veljače 1782. godine. S tom željom molbom upućen je na državni sabor u Beč i Budim glavni gradski sudac Antun Paretics. Ovo nastojanje okrunjeno je uspjehom, tako da je Kraljevski senat 18. studenog 1790. godine privremeno, do neke školske reforme u zemlji, dopustio uspostavljanje dva razreda gramatičke gimnazije ali samo kao privatnu ustanovu na trošku roditelja, iako se za vrijeme trajanja škole radi po državnim nastavnim planu i programu. Tako su franjevci nastavili s nastavnom radom u subotičkoj gimnaziji.

U grad je 5. prosinca 1791. godine došao novi profesor Honor Berencsey, koji je uskoro u franjevačkom samostanu (peta lokacija škole) počeo raditi s 12 učenika prvog razreda. Roditelji su se u skladu s odlukom Kraljevskog senata obvezali na isplatu 225 forinti godišnje nagrade za njegov rad. Tokom proljeća naredne godine škola je preseljena u jednu zgradu pored gradske kuće i stavljena je pod zaštitu grada (šesta lokacija škole). Za privremenog neplaćenog ravnatelja postavljen je direktor narodne škole i senatnik Bruno Szkenderovics.²⁵

(nastavit će se)

Obilježavanje obljetnice gimnazije iz 1991. godine

Sadu dr. Stjepan Ranics 1. rujna 1789. godine svečanim govorom otvorio gimnaziju i predao je na dalje rukovođenje Mátyásu Langu. U ime novosadskog gradskog poglavarstva svečanim odgovorom se zahvalio podbilježnik József Paus.²⁴

Vladavina Josipa II. nije dugo trajala. Neuspjeh u radu, pa i u reformama, kao i careva bolest, učinili su da je on 1790. godine opozvao neke svoje reformske zahtjeve. Latinski jezik je ponovo vraćen kao jezik sudstva, prosvjete i admini-

²² - Zapisnik Magistrata od 21. i 27. rujna 1787. godine, navedeno u izvorima pod brojem 4.

²³ - Zapisnik Magistrata od 10. kolovoza 1789. godine, navedeno u izvorima pod brojem 4.

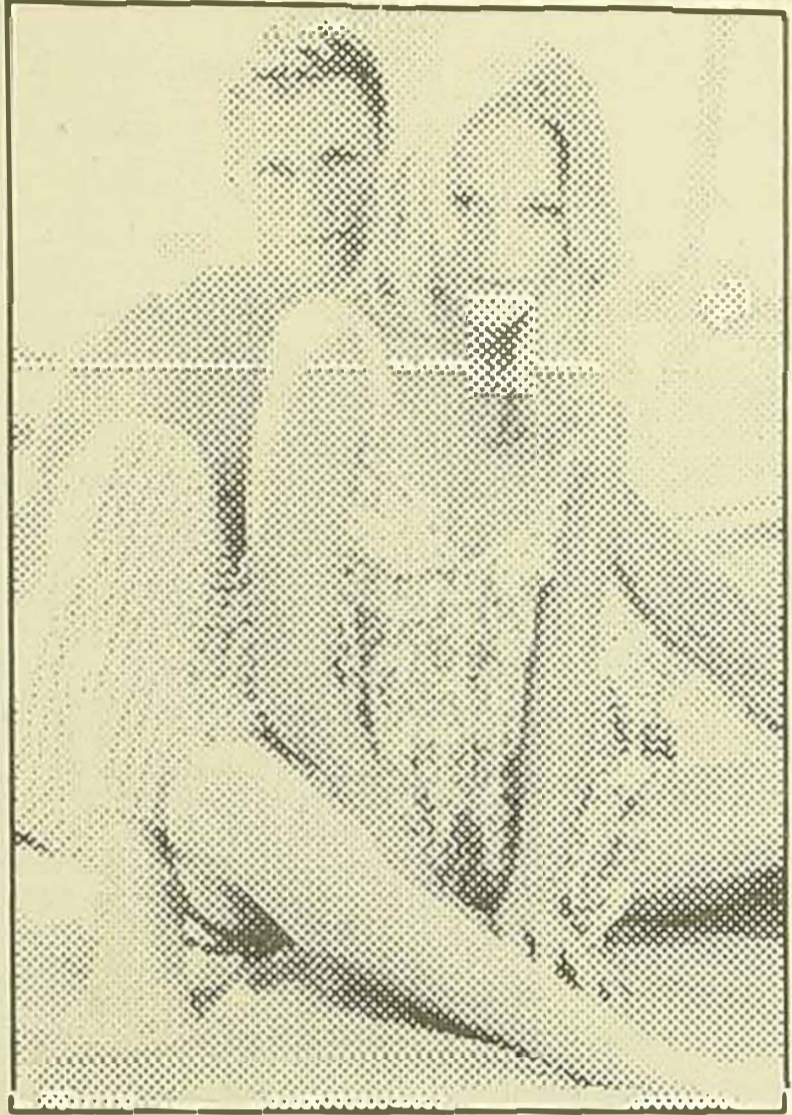
²⁴ - Govori Ranicsa i Pausa tiskani su u Novom Sadu 1790. godine pod naslovom: „Sermo quem in solemni inauguratione Regii Gymnasii acberam, regiamque Civitatem Neo-Plateusem introducti caelestis septembris anni MDCCLXXXIX. dixit Stephanus Ranics abbas s. Pe de Bodrogh-Monostor, s.s. Theologiae doctor, proto-notarius apostolicus, liberae regiae Civitatis Maria-Thereiopolitanae Parochus, et hunc actum denominatus Commissarius, Neoplantae, 1790., navedeno u literaturi pod brojem 62., str.81; inače, 26. srpnja 1793. godine Stjepan Ranics je unaprijeđen za kanonika i premješten u Kaloču, čime su dalja sukobljavanja sa fratrima i jednim dijelom subotičkih gradskih otaca prestala.

²⁵ - Zapisnici Magistrata od 12. prosinca 1789. i 5. prosinca 1791. godine, navedeno u izvorima pod brojem 4.

O tjelesnoj ljubavi mladih

Prijateljstva i prava ljubav mladih tiču se i roditelja i svih koji sudjeluju u dobru mladih. Roditelji su uglavnom uznemireni zbog ishoda i budućnosti dvoje mladih. Ili im se veza čini još preuranjenom ili se suprotstavljaju vezi s određenom osobom. U svakom slučaju, roditelji moraju mirno i trezveno izniti svoje razloge. Ne smiju upasti u grešku da prijavljuju ili prijatelja, mladića ili djevojku koja djeteta odstranjuju na neobjektivan način: ocrnjivanjem, omalovažavanjem i poniženjem. Roditelji ne smiju stvarati emocionalno nabijene scene, ne smiju stvarati trajne svađe, ne smiju stvaranja ili bilo kakvo traženje apetito stanje u kući zbog prisutnosti dvoje mladih. To najčešće vodi rješenju. Roditelji najpametnije postupiti ako se ne pojavu u kuću mladića ili djevojku, jer ako se tome protivimo vjerojatno će potpuno izostati nadzor nad sinom ili kćerkom. Najsvrsishodniji način je čekanje. U većini slučajeva se prve veze raspadaju same od sebe nakon nekog vremena. No, ako do kraja ne dođe, roditelji načelno nemaju prava prisilnim sredstvima razdvajati mlade ljude i nametati se u odlučujuće životne situacije i donositi odluke mladih. Osobito stoga što se radi o dvadesetgodinjacima životno važno da

između njih i roditelja postoji ozračje povjerenja. Pri tome se nikada ne smije iz puke znatiželje ispitivati o tajnama mladih. To će zacijelo pokvariti sve.

S druge strane, današnje društvo ima nedopušteno tolerantan stav prema predbračnim odnosima zaljubljenih mladih koji se može izraziti na sljedeći način: „Ako se istinski volite, možete imati odnose, samo se čuvajte začeca!“ Ovo načelo, osim toga što nije originalno, nije ni psihološki utemeljeno. Naprotiv, smatra se da su predbračni seksualni odnosi uvijek znak nepotpune ljubavi. Pitanje predbračnih seksualnih odnosa često se „rješava“ i tako da se tvrdi da načelno nisu opravdani ni dopušteni. Dakle, daje se zabrana bez opravdanja te zabrane. A znamo da upravo takve zabrane najviše golicaju maštu. U mladima se i nehotice

pojavljuje pitanje zašto ne bi smjeli činiti nešto za što su sposobni i što odrasli inače čine. Dakle, za seksualni odgoj nije dobro ni tolerirati predbračne odnose, niti ih zabranjivati. Umjesto toga, treba najprije protumačiti mladima bit seksualne ljubavi, a tek onda nabrajati moralne zahtjeve (M. Szentmártoni).

Mladi trebaju znati da se predbračna suzdržljivost od seksualnih odnosa ne traži od njih stoga što se nešto od njih želi oduzeti, nešto uskratiti ili zabraniti, nego da im se pomogne doći do pune ljubavi. Bračna sreća, naime, nije plod isključivo zadovoljavanja polnog nagona, nego u potpunom osobnom kontaktu dvoje supružnika. Prava ljubav isto toliko misli na drugoga kao na sebe. Tu spada i želja da sve prežive zajedno, da im je sve zajedničko, da sve teškoće prihvate zajednički. Ukratko: da ne postoji nikakva prepreka između njih. Ali želja nije dovoljna. Potrebne su i konkretne mogućnosti da se ta želja ostvari. Te mogućnosti pak ne padaju s neba u naručje, niti ih donosi polna zrelost: njih treba ostvariti.

Luan Marko Gashi

Ako želite

- N: svadaju se pekari dok se kolač peče; oni to čine kad se kolač diže.
- Pio je Beograd da bude stari mil.
- Ao ti sve polazi za rukom, pripazna atrofiju nogu.
- U bi stigao do linije manjeg otpora, moraš prijeći put teškog napora.
- Iava za sladokusce: Ovaj navod treba da (se) vadi!
- Ična se može pobiti, ali ju se ne može izmijeniti.
- Nu bili sigurni u sebe – ne gledaju (u)lice.
- Okadencija bajki: od Šeherezade do „Šešeljezade“.
- Ržim više bojkot ne slama; sada ga samo prelama.
- Orba za Robiku Ripleya: Vuk Draković (bez zuba), Koštunica (bez koštunja), Đindić (sa dinama) i Vesna Pe(š=h)ić; snaga kojvodi (us)pehu.

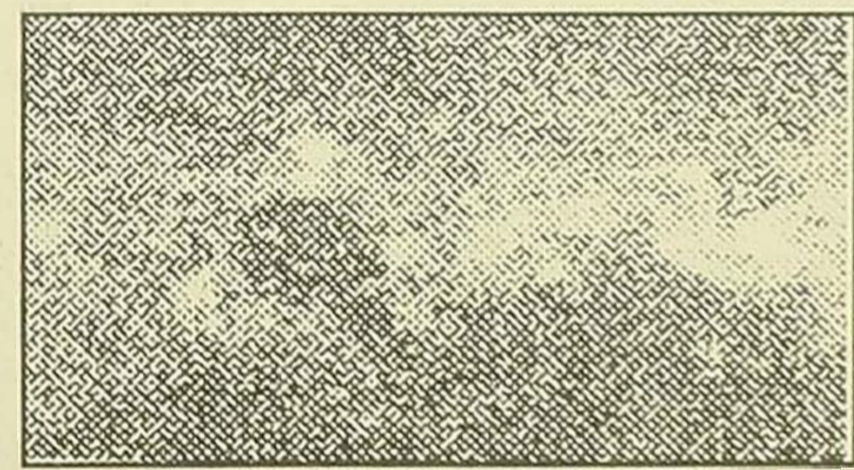
Željko Skenderović

Astronomija

Svemir (I.)

Izgubljen u mašti i stvarnosti čovjekova prostora-vremena, danski astronom Olaf Romer je na osnovu pomračenja Jupiterovih mjeseci 1675. godine izračunao brzinu svjetlosti: 299.792×10^8 m/sec. Jedno od mjera kojom se određuje udaljenost između nebeskih tijela. Broj galaksija u Svemiru iznosi oko 100 milijardi (10 na 11), udaljene od 18 a možda i više milijardi svjetlosnih godina. Svaka od njih sadrži 100 milijardi zvijezda i 10 milijardi bilijuna planeta. Ipak to je samo 10% tvari koju mi opažamo u Svemiru, o preostalom dijelu tvari se samo nagađa kakav oblik i stanje poprima. Naš Mliječni put pripada lokalnoj skupini galaksija čiji broj iznosi nešto preko devedeset. Golim okom u jesen se zapaža na sjevernoj hemisferi Andromeda, dok su za ostale potrebni instrumenti. Naša galaksija je stara negdje oko 5 milijardi godina i srednjem stadiju razvoja. Duga je preko 100.000, široka više od 30.000 i debela 6.000 svjetlosnih godina. Svrstava se u spiralne galaksije. Naš planetarni sustav se nalazi na njenom rubu udaljen od njenog središta 30.000 sg, pod kutom od 245 stupnjeva u odnosu na njen nebeski pol. A Sunce kojem pripadamo staro je oko 4,5 milijardi godina. Žuta i dosta mlada zvijezda: ona se giba u zviježđu Hercula brzinom 20 km/sec i tako za godinu dana prijeđe 600 milijuna km u smjeru sazviježđa Sagittariusa, za pun krug mu treba 234 milijardi godina.

Razni narodi tijekom povijesti imali su

← Snimak dijela zvezdanog neba u pravcu sazviježđa Ofijuh.

svoja mišljenja o nastanku i ustrojstvu Svemira: Indijci, Egipćani, Babilonci, Židovi... Starovjekovni zvezdoznanci su znali za 6.000 zvijezda svrstanih u šest svjetlosnih veličina i 48 konstelacija, koje su obično nosila imena božanstava, likova iz mitologije, životinja... Danas su nam poznati 88 sazviježđa od kojih 26 na sjevernoj, 48 na južnoj hemisferi i 14 oko ekvatora. Sjeverna sazviježđa su bila poznata starim Grečima, a južna moreplovcima u srednjem vijeku kada su počela velika geografska otkrića, ako ne i ranije o čemu nam kazuju stari zapisi. Zvijezde se u sazviježđima obilježavaju početnim grčkim i latinskim slovima alfabeta i abecede kao i arapskim brojevima i imenima: Castor, Sirius, Antares, Betelgeus, Rigel, Deneb, Altair... Zvijezđa dijelimo na ona koja se i danju i noću kreću oko zvijezde Sjevernjače: Ursa Major Et Minor, Delphinus, Cepheus, Cassiopeia... dok se druge tijekom godine javljaju i odlaze našeg vidnog horizonta: Lyra, Orion, Pisces, Andromeda, Aries...; godišnja doba imaju svoja sazviježđa. Sunce, obilazeći prividno oko zemlje sa međusobno paralelnim putanjama (dnevni krugovima), i tako prolazi kroz zvijezđa: Gemini, Aquarius, Pisces, Aries...

(nastavit će se)

Lazar Francišković

Konjske trke na Paliću prije 151 godine - Dukati i taliri najboljima

U svibnju ove godine navršila se 151 godina (16. svibnja 1846.) kako je „Subotičko društvo za konjske trke“ na taj dan organiziralo pete po redu konjske utrke i to na Paliću.

U knjižici koju je Društvo za tu priliku tiskalo, između ostalog, vrijeme i mjesto održavanja utrke najavljuje se ovim riječima: „Natjecanje se ima održati 16. svibnja t. g. s početkom u 8 sati ujutro na obližnjem prostoru koji leži sjeverno od palićkog parka. Ukoliko natjecateljski dan svane s lošim vremenom, natjecanje će se održati narednog dana“. Zapitat ćemo se: koji je taj prostor danas? Otprilike tamo gdje se prostire sjeverni dio današnjeg parka između E-5 puta (Subotica – Segedin), kompleksa igrališta i crkve. Veliki događaj je to bio za Palić.

Prvi puta konjske utrke i to organizirane po strogo propisanim pravilima i propozicijama uz bogate nagrade. Prije 151 godine! Prije nego li u bilo kom mjestu u Srbiji! Nije to mala stvar...

Palić je u to vrijeme već imao kupatilo s nekoliko sobica opremljenih drvenim kadama, a vodu su zagrijavali u velikim kotlovima. Neizostavno prateći objekt – gostiona, bila je sagrađena uz kupališnu zgradu. Tako su mnogi posjetitelji utrke nagutavši se prašine na ondašnjem „hipodromu“ imali gdje navratiti, isprati grlo dobrim i malo kiselo-kislim palićkim rizlingom. Kupališna zgrada i mala gostiona predstavljali su temelj kasnijeg kupališta, a mala gostiona je, u stvari, začetnica današnje „Male gostione“. Ali, vratimo se utrkama.

U pomenutoj knjižici precizno su opisana, među inim, i pravila i nagrade. Tako saznajemo da je natjecateljska staza iznosila 1.200 hv. (hvati), da su akcionari dužni bili svoje konje prijaviti za utрку kod službenog zapisničara tri dana pred samu utрку uz naznaku za koju utрку, odnosno nagradu prijavljuje svog konja sa opisom izgleda konja i ostalim njegovim osobinama (rasa, boja dlake, porijeklo...). Istodobno su bili dužni kod prijave uplatiti pravilnikom određeni sudionički ulog, koji nije bio baš mali. Nadalje, iz ovih pravila saznajemo da su bile utvrđene i odredbe koje su obvezivale sudionike, kao npr. uplaćenu prijavu za određenu nagradu vlasnik je mogao preinačiti za neku drugu nagradu, ali je u tom slučaju gubio uplaćeni ulog. Ostali sudionici (koji nisu bili akcionari) mogli su prijaviti svoje konje na sam dan utrke na trkalištu. U nagrađivanju ždriježadi mogli su sudjelovati samo vlasnici siromašnijeg staleža i to bez uplaćivanja bilo kakvog uloga i prethodnog prijavljivanja. Vrijedno je istaknuti dvije veoma važne odredbe koje su dijelom aktualne i danas: svaki konj koji u cilju stekne i najminimalniju prednost u odnosu na drugog takmaca, pobjednik je. Ukoliko suci dođu u situaciju da ne mogu odrediti pobjednika, ti konji trče ponovnu utрку. Ukoliko natjecatelj u toku utrke namjer-

no ometa protivnika, gubi pravo na nagradu i plasman, diskvalificira se... Natjecalo se za raspisane nagrade, koje nisu bile baš nezamisljive. Interesovanje kod konjara je bilo veliko, ne toliko zbog nagrada jer one su smatrane samo kao pomodni doprinos uspješnosti već se radije to smatralo kao izraz uvažavane uspomene. To je vlasnika pobjedničkog grla donosilo poseban status u društvu.

Ovoga puta natjecalo se za šest raspisanih nagrada (pet nagrada za utрке i jedna za najljepše ždrijebe). Spomenimo kako je to zabilježeno u pravilima organizatora:

Tloert palićkog parka iz 1853. godine. Na prostoru iznad parka održavane su konjičke trke.

– Prva nagrada: 16 zlatnik (dukata) za konje plemenite rase. Sudionički ulog od akcionara je 2 penga/forinti, a od drugih 1 zlatnik. Od ove nagrade 12 zlatnika dobiva pobjednik, a 4 drugoplasirani. Sudionički ulogi uvijek ostaju Društvu organizatoru. – Druga nagrada: Veliki srebrni pokal ugraviranom posvjetor „Vlasniku najbržeg konja 1846.“ i jedan par srebrnih muza, za konje mađarske porijekla u vlasništvu akcionara. Pokal se dodjeljuje prvaku, a mamuze drugoplasiranom. Sudionički ulog 2 pe-

nga/forinti.

– Treća nagrada: 25 srebrnih talira za akcionare-vlasnike mađarskih konja. Uz uplatu 2 penga/forinti uloga, 20 talira je prvoplasiranom, a 5 drugoplasiranom.

– Četvrta nagrada: 10 talira i ukusno izradene mađarske kaje. Mogu se natjecati konji u vlasništvu siromašnijih ljudi i onih koji nisu akcionari, i to bez plaćanja uloga. – Peta nagrada: Prsten od četiri dukata s ugraviranim natpisom izvana: „Vlasniku konja prvog među prvima“, a iznutra: „Subotičko društvo za konjske utrke 1846“. Za ovu nagradu mogu se natjecati samo osvajači jedne prethodnih nagrada bez uplate uloga.

– Šesta nagrada: Za najljepše dvo ili trogodišnje ždrijebe. Prva nagrada 10 talira, a druga 4.

Što sve na ovo reći? Ako ništa drugo, ove odredbe pokazuju svjedoče da je u prošlom stoljeću četrdesetih godina već djelovalo dobro organizirano Društvo koje je priređivalo isto tako dobro organizirane utрке koje se mogu smatrati začetnicom današnjih konjičkih utrka.

(nastavit će se)

Ante Zomborčević

Pčelarstvo

Dani pčelarstva – Subotica '97

Uspjela pčelarska manifestacija

U Subotici je 27. i 28. rujna održana veoma uspješna pčelarska manifestacija pod nazivom „Dani pčelarstva – Subotica 97“. Organizator ove manifestacije bilo je mjesno pčelarsko udruženje „Pčela“ koje je u suradnji sa Savezom pčelarskih udruženja Srbije i Savezom pčelarskih udruženja Vojvodine prvi puta omogućilo da se na ovakvoj smotri predstave naši pčelari iz mjesta i okolice. Brojnim eksponatima pčelinjih proizvoda (raznih vrsta meda, cvjetnog peluda, mliječa, voska...) zatim košnica raznih tipova i ostale opreme, pribora i alata, posjetiteljima je bio prikazan stupanj razvitka našeg pčelarstva do danas.

Na ovoj manifestaciji posjetitelji su mogli kupiti čist prirodan med i druge proizvode po znatno nižim cijenama. Osobitost su predstavljale razne vrste oplemenjenog meda koje su se mogle probati i kupiti na štandovima pčelara postavljenim u parku ispred Gradske kuće.

Izložbeni dio ove manifestacije bio je postavljen u vestibulu Gradske kuće. Tu se moglo vidjeti raznih tipova košnica, pčelarska oprema i sva ostala oruđa za rad pčelara. Kuriiozitet su činili eksponati

stari stotinu i više godina kojima su pčelarili još naši djedovi i pradedovi.

Prvog dana izložbe u velikoj sali Gradske kuće održano je zanimljivo savjetovanje na kome je referat o historijskom razvoju pčelarstva u našim krajevima podnio poznati pčelar praktičar i teoretičar János József, a predavanje o načinu pčelarenja u današnjim uvjetima održao je uvaženi stručnjak za pčele Ignacije Tonković, veterinar.

Budući je ovo prva manifestacija ovakve vrste, stečena iskustva zacijelo će dobro doći za naredne koje će biti organizirane pod postavkom da će postati i tradicionalne. U vezi s tim, jedan od organizatora reče mi nakon izložbe: „Ova manifestacija za nas predstavlja višestruko korisno iskustvo. Masovnost posjeta i zanimanje koje je pobudila ne samo kod pčelara već i kod mnogih građana, ukazuju na njen značaj i obvezuje nas da im ubuduće posvetimo još više pažnje.“

S druge, pak, strane ova manifestacija je bila povod da se predstavama informiranja ukaže šire na značaj pčelarstva, kao i na korisnost pčelinjih proizvoda u ishrani čovjeka.

Na kraju treba reći da je pokrovitelj ove manifestacije bila Skupština općine Subotica, a sponzori su bili: „Medoprodukcija“, Tavankut, Tržnica, Yu Eko radio, Spec. veterinarski institut, „Nek Bečej“ i „Domaći med“ Torda.

Ante Zomborčević

Vršidba (IV.)

Krupna pliva izmed slamotresa propada na gornji kosi sabirni a stal, s njeg na dolnji s velikim rešetom, koje micanjem napri dnatrag izbaci krupnu plivu pod radu il elivator. Sitna pliva s dom žita propadne na dolnji astal otkaleg se micanjem napri dnatrag skotrlja: žito u sabirni kanal, a sitnu plivu velika vijalica rije pod kaslu.

Rad kasle je vrlo složen jel iz snopa od bubnja žito, slama, kupna i sitna pliva krenu u početku zajedno, a onda se odvoje i sako ode svojim putom.

Kad je na mažu metnuto devet napunjeni džakova žita, nareno je i natovareno na kola. Mažaš i gazda guvna su upisali, sako sebi, koliko je izmireno.

Uotra kola natovareno žito oneli su i istresli na tavan, u konru il u magazin – kod veći gda. Jedan dio žita je osto u dikovima: ris mašinaru, risarin i ono koje je pridviđeno da soma proda.

Plivarke krupnu plivu tiparoškim krupnim vilama slže na drvena kolja i odnesu je nza to određenu rpu il je plivar salije, ako je i to bilo u pogodbi. Snu plivu plivarke izgrabljica- juspod kasle na kolja, sastavlje- ns pletenim „merkur“ drotom, kkad i s rasparanim džakovim, odnesu je plivaru koji je saije u kamaru. Kod veliki gaz- d koji su imali kamare i s po

30 krstina, u kamaru su sadili manji dio sitne plive, a priostalu izišali s krupnom plivom. Izmišana pliva je dobra rana krava- m. Sitnu plivu su hasnirali za davanje kravama i za mišanje s btom od žute zemlje, kojim mažu (1.) zidove salaša i staja.

Na kasli je s radom izbačenu slamu dočekado radojaš i složio plvijanjem na kolja da je koljari priko veliki listava odnesu kralošu. Kolja sa slamom su nosili jaki ljudi, jel je stražnjak mor- dognit teret iznad ramena kad su se penjali uz listve, a na ka- mri je moro gurat pridnjaka, a pridnjak vuć stražnjaka da lakše id po neugaženoj slami. Kazaloš je od donete slame podvijan- je naviljaka obradio kraj (početak) kamare, a zatim je razvlačio i jedo da je što ravnomernije ugazi, da se kod sleganja na njoj ne noravi doljača, di kamara mož zakisnit. Ako je kasla imala eliv-

ator, prid njim je slamar dočekivo slamu i vilama je guro livo-desno do drugog slamara, a ovaj do kazaloša. Slamari su radili drvenim troparoškim vilama. Kad su vrli velike kamare žita, ta- mo je tušta i slame, a da ne bi povećali broj ljudi na mašini, ka- maru su dili nalik na veliko slovo „T“.

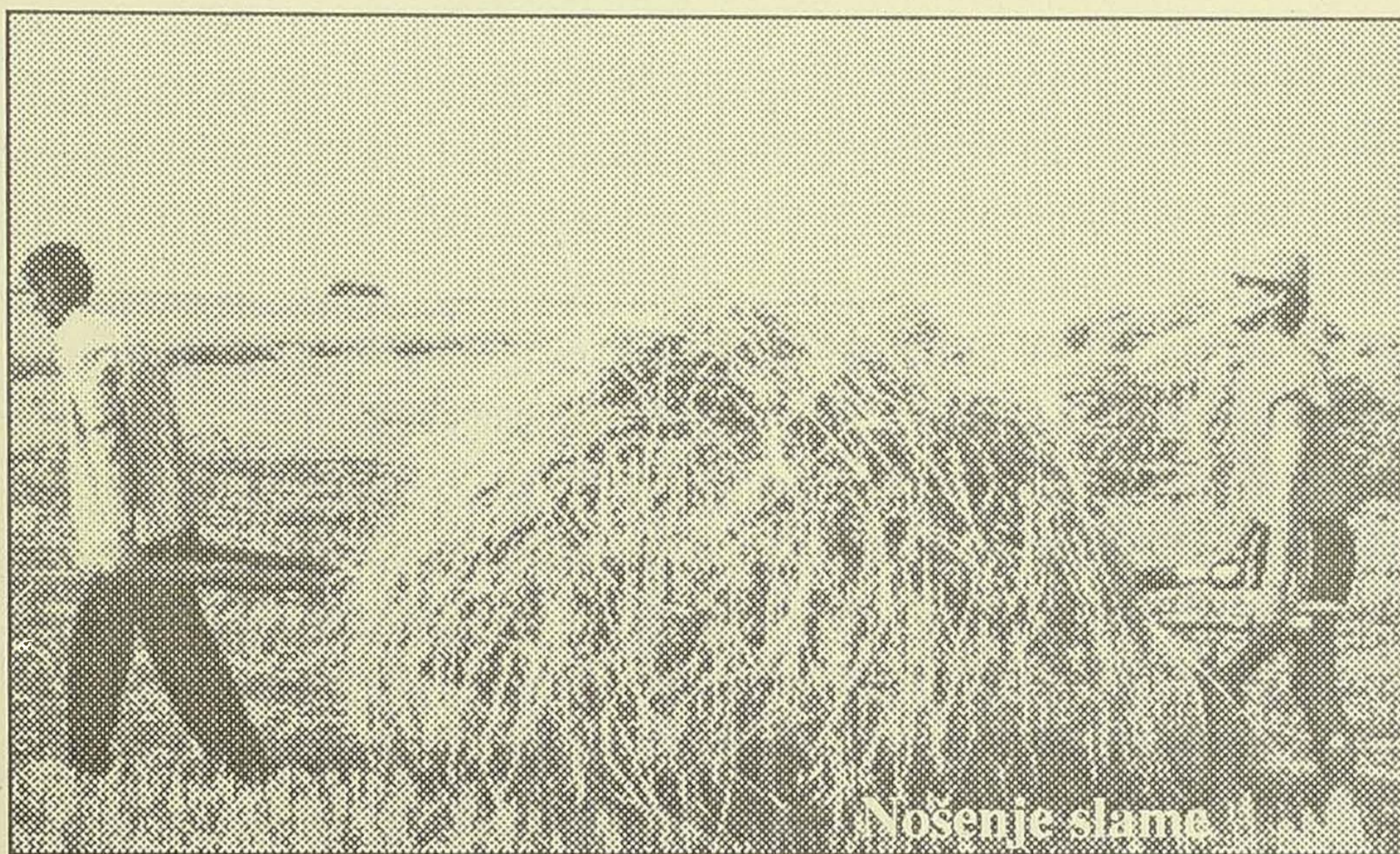
Pojavom elivatora, početkom ovog vika, poskupila je mašina, al je zato ona bila većma tražena jel se s njim kamara slame mogla sadit na 6-8 meteri, a sa vučnim elivatorom i do 10 meteri uvis. Taka kamara je zauzela manje mista u guvnu i manje je slame istrunilo na njezinom vrvu.

Kad je mašina očla iz guvna, ono je ostalo čisto, ograbljicano, sadiveno sve na svom mistu, a ono malo rasutog žita pilež je čeprkanjem pokupio. Gazda je tek onda tačno znao koliko je navrvo i mogo je jesapit (2.) koliko će novaca dobit i na čega će i potrošit.

Kad je mašinar ovrvo i poslidnje guvno, mašinu su spremili da ode pod šupu. Kazan, a posebno kaslu i bodu okitili su dračovim mladim grančicama i poljskim cvičom i tako okičena, svečano, je očla kući (na salaš). Radnici su veselo mašinu pratili

pišce, usput su pivali. Gazda mašine je radnike počastio pićom, a di koji njim je napravio užnu il večeru.

Ranjači su poskidali kajiše i očistili kaslu, i uvukli je pod šupu i namistili u vodoravan po- ložaj. Mašinista i ložač su kazan podmazali i utirali ga na stalno misto di neće kisnit. Gazda mašine se s mašinistom, ložačom i ranjačima dogovorio pod opcijom (3.) kad će i pošto opraviti remont mašine. To će njim bit plaćeno od risa kojeg će

Nošenje slame

navrće na drugu godinu.

Ovo je u glavnim crtama opis kadgodašnje vršidbe, do prid II. svicki rat, a ima još tušta pojedinosti koje ode nisu opisane.

MANJE POZNATE RIČI:

1. umazat – oblipit blatom nabijanicu
2. jesapit – mislit
3. pod opcijom – čvrst dogovor koji se ne mož prominit nit od njegov odustat.

Alojzije Stantić

Pravnički

kutak

Gradonačelnik

Ekspresno smjenjivanje beogradskog gradonačelnika opetovano je aktualiziralo pitanje mjesta i uloge gradonačelnika u srbijanskom sastavu lokalne samouprave.

U zemljama s razvijenim sustavom lokalne samouprave, kao što su anglosaksonske zemlje, u određenim gradovima gradonačelnika (*mayor*) biraju građani na neposrednim izborima, sukladno čemu je njegov položaj u sustavu lokalne vlasti isti, jer je on šef lokalne izvršne vlasti. Ovaj sustav s „jakim gradonačelnikom“ (*strong mayor*) je dio šireg sustava („sustav s gradonačelnikom i vijećem“ – *Mayor-council plan*), koji se primjenjuje u preko polovine američkih gradova.

U centraliziranim zemljama, kao što je Srbija, gradonačelnik se bira posredno, budući da ga bira lokalno predstavničko tijelo (skupština općine odn. grada) među svojim članovima! Sukladno tomu, gradonačelnik se formalno tako ni ne zove već on samo predsjednik skupštine (te koja ga je izabrala) i na nek način samo predstavlja skupštinu. A krajnje limitirajući pred- dvjet da neka sposobna osoba postane gradonačelnikom jeste

da prethodno bude izabrana za člana skupštine (takav problem je osobito vidljiv u posljednjem sazivu novosadske skupštine).

Da bi gradonačelnik doista bio *predstavnikom građana a ne predstavnikom predstavnika građana* (izabranih po određenom izbornom sustavu koji kao takav uglavnom već deformira stvarnu volju biračkoga tijela) neophodno je da on bude izabran neposredno od strane građana. I tada se kao jedan od uvjeta za kandidaturu može postavljati da je kandidat za gradonačelnika rođen u tome gradu, ili barem da u njemu neprestano živi dulje razdoblje (npr. 10 godina), kakav sličan uvjet postoji u mnogim državama i za izbor predsjednika republike.

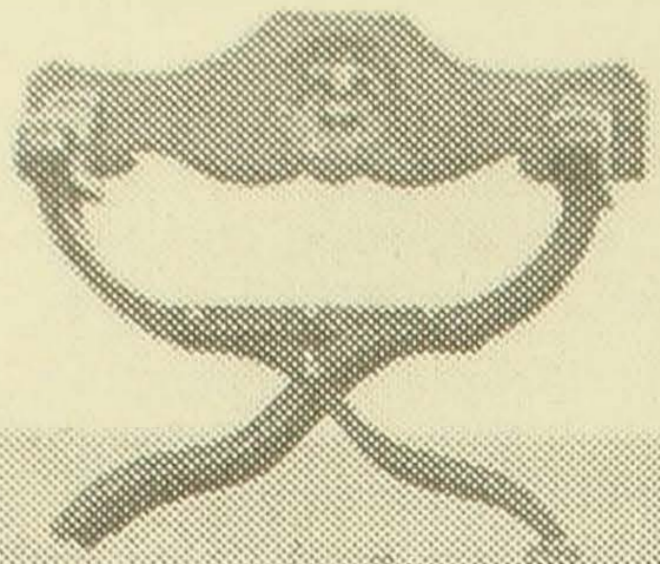
U Subotici postoji duga tradicija gradonačelništva. Prvi je gradonačelnik našeg grada izabran prije ravno 201 godine (1796.), kada je prvi gradski načelnik Subotice postao Ivan Sučić! No, tadanji gradonačelnik je bio samo šef gospodarstvenog resora gradske uprave, dok današnju ulogu gradonačelnik dobiva tek u građanskom razdoblju, dakle nakon 1848. godine.

U tradicionalnom bunjevačkom vokabularu postoji riječ za gradonačelnika – *purgermajstor*, što je od njemačkog *Bürgermeister*.

j.š.

Politička moć procenata

Fotelja je očajno prazna. Mi ni na nebu ni na zemlji, premda je kormilo broda i dalje u „čvrstim“ rukama. Pitanje bi moglo biti do narednih izbora: gdje su tu glasači a gdje motika.

(Na)učimo divanit

Mlada kraljica bila dobra ko pačija duša, a ružna da ni mraz ne bi pao na nju. Ovaj deranom bio nevaljan, ta ni vatra ga ne bi spalila, a lip ko da su ga vile dojile. I tako u sigri došo do mlade kraljice, ulago joj se, a njezini stari ne maru ništa, samo nek je lip kad je njima odsudita taka pokora da je cura ružna. I sad da vidiš čuda. Od svinjara posto kralj, pa ne pozna više ni oca ni mamu. Za njegov čovik samo ko je bogat i bogatiji.

(„Golubov sin“, iz zbirke pripovjedaka „Zlatni prag“, Biblioteka „Dunav“, Tankönyvkiadó, Budapest, 1990.)

DOLI GORI

UZ ŠPRICER AL IZ KONZERVE, JESAPI BAĆ NIKO, SAD KAD SE KURUZI BERU KOMPJUTORIMA PA DIVANI SEBI U BRADU:

„KADGOD NIJE BILO U JESEN ŠAŠAVIJEG POSLA OD BRANJA KURUZA. PRVO SI GA BACIO DOLI, ONDA SI GA DIGO GORI, PA PONOVO DOLI BACO, PA ONDA GA DIZO GORI, PA ONDA JOŠ JEDARED DOLI. FURTOM FURT GORI DOLI, KO KAKI GOSPOD, AL SVE ZATO DA BI ŠIJER UZ ŠUNKU BOLJE SE DOLI STOCILJO.

Bf

Bunjevačka narodna pripovitka

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov

Zalud baba ljubi

Jedan dobar čovičak zdravo volio vino. Kod njegov živila i baba, ženina mater, koja je također volila čašu i daborme, da je uvijek zetu držala stranu.

Jedared on došo kući tristan pijan, a žena oma otvorila njezinu bibliju, pa samo štije i štije. Čovičku to zdravo friško dosadilo, pa se samo okrene kapiji:

– Dobro, ženo, ja onda odem u svit, a ti traži sebi boljeg čovika.

Baba njegov za kaput, vuče natrag, miluje po kosi i šaplje:

– Di bi se ti, sinko, nuz tvoju kuću i rođenu čeljad potuco po svitu?

On se gotovo već priklonio babi, al njegova žena trglala mater u avliju, njegov turila s kapije, da se ne bi svit skupio ko na čudo. I krene kud je i pošo, u svit, al je za njegov kraj svita bio u jarku prid kućom. Skrndavio se tamo i kako se valjo i našedivo lipo s ubljuvo i sav umeljo. Svit se nije zgrnio, al naišla čitava kušna ca, pa se kerovi nalatili i ližu čovička sa svi strana.

A on kaže:

– Nane, možete vi mene ljubiti kolikogod očete, al ja se to vašoj proklesoj čeri neću vratit, pa neću.

Kazivao: Stipan Panković, Bačka Topola

Galerija naših velikana

Ivan Ivandekić

Po svom momentalnom položaju prvi, a po svojoj ulozi drugi član dinastije Ivandekića. Da je Crnogorac bio bi prvi do njega, a ovako je drugi iza Mirka. Da je Mirko znao da će još Ivan postati sinator, nikada Ivan ne bi postao gradonačelnik.

Sinator je. Velika nada Bunjevaca. Za sada samo nada, koja se ne ispunjava. Bolje bi bilo da je prošlost, ali koja se sa radošću spominje. Dok nije bio sinator i dok nije imao velikih veza imao je veću vlast.

Neka mu posluži to na čast, što Žackalo ne zna sa koje strane da ga žacne. Žackalo bi više volilo da je na vlasti pa da ima zaštitu i da ga žacne. Mislimo da smo time dosta rekli.

(„Bunjevačko žackalo“, 19. travnja 1946.)

Kutak sluđenih

Svi iza leđa Liliću!

A lijepo je narode lijevo! A kada je lijepo na ili u onom lijevom, onda je to lijepo ljepše. Jedno neupućen znamo za tu veliku estetsku istinu, koja među nama bude rečeno nijeme veze ni sa čim, a napose sa životom, puter poruke zakićene cvijećem s promidžbenih plakata lijevi snaga, koja je kandidirala za predsjednika države lijevo lijevo pog brkajliju Lilicha.

Krhko uspješan u prvom krugu, a poplašen u drugom krugu od većega zla, a ne od manjeg dobra, doživio je prvi put ta u lomljivoj uspješnoj životnoj karijeri da iza njega stane sve progresivne seljačko- građanske i nacionalno-manjinske mladalačko- staračke udruge u zemlji. Tako su se za njegov postojano opredijelili partizanski veterani II. svjetskog rata (oni drugi nisu se očitovali), Bunjevci bez Šokaca na čelu kulturnim djelatnikom Markom nam Peićom, seljaci bez građana Mjesne zajednice Lijevo Sijelo, te građani bez seljaka eMZe Dedinje. Pravo iznenađenje, u tom izaleđnom podupirućem krugu Lilicha, čine zatečeni Croati eSeRjota koje je sve bez iznimke pozvao njihov Lider da podrže i glasuju za magistera. No, premda takve Snage stajaše iza njegovih leđa, on na koncu nije izabran niti u drugom veleslalom krugu. Izgleda da sluđeni puk više voli nešto drugo. No, za patnju sluđenih tko još haje? Osobito ne oni koji glasuju još više sluđuju.

Kvalitet razlike

MUDROST

Razlika između mačeta i čovjeka je u tome što mače progleda za sedam dana, a čovjek tek poslije IZBORA!. Za mače rano, za čovjeka kasno.